

Poštna plačana v gotovini

ZIVLJENJE IN SVET

19 L J U B L J A N A 32

Štev. 9.

28. avgusta 1932.

Knjiga 12.

ZIVLJENJE IN SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—, Posamezna številka Din 2.—

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franke. ČESKOSLOVASKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo inozemstvo letno 1½ dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ul. 5. — ROKOPISI SE NACELNO NE VRACAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. Vsi v Ljubljani.

VSEBINA ST. 9.: Prof. Avgust Piccard (Bruselj): Moj drugi vzlet v stratosfero. — Psihološki učinek pijače. — Sol. — Učinek sonca pod drobnogledom. — Otok Wight. — Japonska v sliki in besedi (nadaljevanje). — Čudovišče. — Slike iz življenja in sveta. — H. G. Wells: Kraljestvo mravelj. — Človeško telo je kakor peč. — Dr. Stanko Jug: Barcelona. — V osrčju ekvatorialne Afrike. — Mozambiška kaznilnica. — Otrpli pogled. — Svojevrstno zdravljenje akutnega črevesnega katarja. — Sprejemljivi okusi. — Spor med Bolivijo in Paraguayem. — Anekdote. — Šah. — Tudi starejša leta so prijetna. — Naloga mezgovnih žlez. — Humor.

Tudi starejša leta so prijetna

Ves svet prepèva in vsi pesniki so spoznamni, da je mladost najlepši čas, ki združuje vso človeško srečo v življenju. V mladih letih je človeku sojeno najbogatejše, najlepše in najgloblje doživetje. Ta doba je za človeka kot nov dan, ki se pričena v sami krasoti. Mlad človek misli in sanja o življenju z vso nepokvarjeno dušo, njegovo bitje in žitje svetec kot nikoli in zato se splošno smatra, da je popolnoma stečen in zadovoljen.

Pozneje ima človek vedno več priložnosti za razne bridke in trpke skušnje. V poznejšem življenju mora le prečesto občutiti tako zvane trdote v življenju, ki mu je mnogo manj naklonjeno kot se je zdelo. Takrat doživi mladina prva razočaranja; odtod izvira, da se starejši človek le še z otožnostjo in žalostjo spominja na idealna mladostna leta. Ko opazuje okoli sebe minljivost vsega, se polagoma spreminjajo tudi njegove misli in čustva. Vsak dan doživlja manj in le še posredno, dokler se končno ne zapre pokrov krste nad bitjem, ki je bilo vseskozi samo razočarano.

Tako nekako opevajo življenje pesniki. Z njim pa ga slično cenijo tudi mnogi ljudje, ki ga sicer ne presoajo z lirčne strani. Ta miselnost je posebno zanimiva zaradi tega, ker vsebuje zelo sentimentalno in zato napačno logiko. Po njej bi se zdelo, da je zaradi misli na minljivost upravičen sklep, da so poznejša leta človeškega življenja manj vredna kot leta v mladosti. Za takšno sodbo se skriva prav za prav le strah pred življenjem ali pa tudi pred smrtjo. Življenje in smrt sta samo obe strani iste koline.

Človeku, ki se polagoma bliža »resnejšim« letom, se vedno znova odpirajo nove presenetljive možnosti temeljitega vpogleda

v lastno preteklost. Tedaj si mora zastaviti vprašanje: Ali je bila ta opevana mladost res tako srečna, in idealna, kakor so jo hvalili, in ali je mladost po bistvu sploh srečna in idealna?

Če premišljamo o čudni dobi mladostnega navala, o vseh onih letih neizpoljenega hotenja, o onih nejasnih pojmih o življenju, svetu, usodi in razmerju do ostalih ljudi in do samega sebe, postajamo glede onih dozdevnih prednosti v mladosti vedno bolj skeptični. Rezultat tega razmišljanja je lahko porazen. Ali ni bila končno ta mladostna doba skrajno obremenjena faza v življenju, ki jo naknadno vedno znova preobrazujemo? Koliko stvari nam je bilo nejasnih med nekaterimi močnimi in resničnimi poletji! Koliko nezrele problematike! Koliko navideznega vedenja, omahovanja, sentimentalnosti, egoizma, domišljije in morda celo brezsrčnosti! Če se oziramo nazaj, smo kar veseli, da smo že starejši; kar zadovoljni smo, da lahko govorimo o letih mladosti kot o dobi, ki je srečno brez nesreče že za nami. In mirno čakamo dogodke, ki bodo še prišli.

Mirno in — vedro! Starejši človek ne hiti več z ono divjo naglico za življenjem, ne misli več sentimentalno o njem in o vsem, kar prinaša. Smisel za lastne in tuje meje se poostri in z njim volja do resnice. Zato živimo vedno manj z iluzijami o lastnem bistvu in bistvu sveta. Med nami in stvarmi na svetu se uveljavi razdalja, ki se spreminja polagoma v spoznanje, pregled in red. Zato postanemo bolj trezni, bolj kritični, bolj ironični in končno — ali tudi bolj hladni? Niti ne, le navdušenje starej-

(Nadaljevanje na predzadnji strani).

ZIVLJENJE IN SVET

STEV. 9.

V LJUBLJANI, 28. AVGUSTA 1932.

KNJIGA 12.

H. SMREKAR: »Nedolžnost«

Prof. Avgust Piccard (Bruselj):

Copyright by »MVLJENJE IN SVET«

Moj drugi vzlet v stratosfero

Beleške iz dnevnika

Preden napišem točnejše poročilo o mojem drugem vzletu v stratosfero, mislim, da bi bilo zanimivo navesti nekaj belešk iz dnevnika, ki sem ga vodil med vzletom v balonu.

Zapiski kažejo, da sva bila natančno 12 ur v zraku. Preletela sva 250 km daljave. Dosegla sva tudi smoter, ki sva si ga bila postavila. V naslednjem navajam glavne zapiske po časovni vrsti, kakor so nastali:

Ob 5.15: Start. Balon se ne dviga prav dobro. Odvreči smo morali nekaj balasta. V višini 1500 m sva zapria opazovalno lino.

Ob 5.26: Imava krasen sončni vzhod. Slišiva brnenje Mittelholzerjevega letala, ki se nama bliža.

Ob 5.34: Bleščeča dnevna svetloba naju obliva in Cosyns začinja svojo opazovanje kozmičnih žarkov.

Ob 5.43: Zdaj smo v višini 1600 metrov. Luzern in Rigi ležita pred nama. Zapečatila sva vrata in ker je balon hermetično zaprt, se obilno potiva. Zrak v krogli je izredno dušeč — to je posledica vodika.

Ob 5.57: Zdaj sva že 8200 m nad morjem, torej višje, kakor sega vršac Mounta Everesta.

Ob 6.15: Pogled naokrog je veličasten. Vidi se Glaernisch in tik pred nama leži Silberhorn v Vzhodnih Alpah, ki sem ga nekoč preplezal kot planinec s 15 leti.

Ob 6.17: Temperatura je padla na 4 stopinje C., skoraj na ledišče. Plin napihuje plašč balona tako, da je balon zdaj čisto okrogel.

Ob 7.07: Obžalujem, da me delo ovira in da ne morem uživati bajnega razgleda okoli sebe. A tudi časa nimam, da bi se oziral naokrog.

Ob 7.42: Zopet sva odvrгла nekaj balasta.

Ob 8.42: Ugledala sva Obergurgelski lednik. Kakšne spomine mi vzbuja ta kraj, če pomislim na dvig v lanskem letu, ko sem se spustil ravno na to ledno grudo! Cosyns posluje izredno dobro.

Ob 10.10: Zdaj sva nad Engadinom.

Ob 11.50: Imava samo še 20 vreč balasta in vidim, da se bliža čas, ko se bo treba pripraviti na pristanek v Italiji.

Ob 12: Ta trenutek sva odprla ventil in izpustila vodik iz balona. To se je zgodilo prvič med poletom.

Ob 12.12: Dosegla sva višino 16.500 metrov in prekosila vse človeške rekorde. Hudo naju zebe. Toplomer kaže 15 stopinj pod ničlo, najino trpljenje je strašno. Izpustila sva še nekaj vodika.

Ob 12.18: Zdaj sva na severni strani Gardskega jezera. Italija je divna

dežela. Obhaja me misel, da nimava niti izkaznic, niti potnih listov.

Ob 12.29: Ponovno sva izpustila vodik. Padava s hitrostjo 2 m na sekundo, kar je popolnoma zadovoljivo.

Ob 13.05: Padava vedno hitreje. Pod nama je sneg. Ventili delujejo izborno, toda sonce nagaja in vedno bolj zadržuje uhajanje plina.

Ob 13.24: Balon se je začel zopet dvigati, zato sva morala ponovno izpustiti vodik. Ah, sedaj vendar pada! Spuščava se z brzino 3 m na sekundo, kar je zelo dobro, a paziti morava, da ne treščiva ob gorovje.

Ob 14.08: Zdaj sva 13.200 m nad morjem, torej že v troposferi.

Ob 15.28: Padava s hitrostjo 3 m na sekundo. Naša višina je 6500 m.

Ob 15.55: Odprl sem opazovalno linico in vidim, da se spuščava na široko ravnino. Pred nama se odpira vodna plan Gardskega jezera. Voda je mirna, noben val se ne zabija na gladini. Podoba je, da mirujejo vsi vetrovi.

Ob 17: V eni minuti bova zopet na trdnih tleh.

V kraljestvu stratosfere

Morala sva se oborožiti z neizrečeno potrpežljivostjo, da sva lahko odlašala s poletom, ko je mineval dan za dnevom ter sva še vedno čakala na ugodne pogoje, ki jih je pa ves ta čas manjkalo. Rajši bi bil videl, da bi nepretrgoma lilo 14 dni, kakor da se je vleкло to navidez lepo vreme. Ljudje so si zaradi tega neugodno tolmačili najino neprestano odlaganje poleta.

Lepo vreme namreč še ni zadostovalo. Potrebovala sva tudi najmanj 18 ur v naprej točno vremenoslovno napoved, da sva lahko uredila vse priprave za start. Vedeti sva morala zjutraj pred dnevom, ki sva ga bila določila za vzlet, če bodo ostali pogoji ugodni ves čas najinega poleta, kakor tudi za časa priprav.

Za start je bilo vse pripravljeno že v četrtek, 11. avgusta. 120 mož švicarskega vojnega letalstva, 150 stražnikov in še 50 drugih čuvajev je bilo v pripravljenosti. Izvlekli smo balon na prosto, ko nam je nenadoma dospela vest od švicarskega meteorologa Gerberja, ki nas je svaril, da se bliža vihar. Ljudje pa so videli nad seboj samo jasno nebo. Toda v zgodnjih večernih urah se je tega dne zares dvignil vihar nad Curiškim jezerom in tako je imel naš vremenoslovec gotovo za-

doččenje, da je bila njegova napoved pravilna.

V sredo, 17. avgusta so nam končno sporočili, da lahko pričakujemo v vsakem pogledu zadovoljivega vremena brez nevarnosti viharja. Zopet je bilo moštvo na letališču v pripravljenosti in v lesketajočem popoldanskem soncu smo spet izvlekli balon iz lope.

Ni bila kaj lahka stvar urejati mehanizem vrvi, katerim je bila gondola dana v oblast. Vročina pod balonom pa je bila dušča in skoro neznosna. Naša varnost in uspeh pa sta bila odvisna od tega, da so bile vse vrvi in vse, kar je spajalo posamezne dele balona, v najlepšem redu, kajti brez tega ne bi bilo mogoče pravilno napolniti balona. Slednjič smo vse srečno opravili in balon je bil pripravljen za vzlet.

Ko se je bližala noč, smo začeli polniti balon pod vodstvom izvedencev. 2800 m³ plina smo spustili v pripravljene rezervoarje. Celokupna prostornina balona pa znaša največ 4000 m³. Balon, ki je imel prej obliko hruške, se je počasi napihnil do višine ca 50 metrov. Morali smo biti skrajno oprezní tudi zaradi teže in smo morali postaviti gondolo na tehtnico ter natančno stehtati koliko balasta lahko vzamemo seboj. Točno toliko in nič več.

Na vzhodu se je delal dan. Odhod sva morala urediti tako, da sva se dvignila točno trenutek pred sončnim vzhodom. K sreči ni bilo v zraku nobenega vetriča in vzletni pogoji so bili idealni. Ob 5.07 sva se tako rahlo dvignila, da nisva tega skoro niti čutila. Balon je visel malo postrani, kar sva popravila s tem, da sva odvrгла 72 funtov balasta. Start pa je bil tako popoln, da sem mogel vtakniti glavo skozi vstopno linico in se razgledovati po pokrajini.

V višini 1500 m preneha vpliv zemlje. Tedaj sva zaprla kabino in pustila zunanji svet pod sabo. Dvigati sva se jela v kraljestvo stratosfere.

Z uspehom dviga sem popolnoma zadovoljen, zaenkrat pa še ne morem podati nikake splošne izjave o izkustvih, ki sem jih napravil. To mi bo mogoče šele potem, ko bom točno proučil naše zapiske.

S kozmičnim opazovanjem sva začela v višini 3000 m. Nadaljevala sva s tem delom nepretrgoma, dokler nisva dosegla 16.300 m višine. Lahko bi se bila dvignila še višje, vendar sva smatrala, da to ni potrebno, zlasti še, ker

je bil mraz v tej višini izredno hud. Privoščila sva si požirek toplega mleka, použila košček čokolade, po eno oranžo in eno torto iz sadja.

Skrivnost kozmičnih žarkov

Obisk stratosfere, ki je svet zase, je tako prijeten, da se ne da opisati. Bilo mi je zelo žal, da sem se moral ves osredotočiti na proučevanje kozmičnih žarkov namestu, da bi se predal občudovanju veličine in krasote narave daleč od hrupa sveta. V stratosferi ni viharja, ledu, ne snega. Temperatura je vedno enaka in znaša 50 do 60 stopinj pod ničlo. Veter, če sploh vleče, vedno piha v vodoravni smeri. Zaradi tega menim, da ne bo nič vznemirjalo potnikov v bodočnosti, ki bodo po moji sodbi prišli iz Pariza v New York v šestih urah.

Razen tega so zakasnitve v plasteh stratosfere nemogoče, ker se atmosferske prilike nikoli ne spremenijo.

Čeprav je obsegal program mojega vzleta proučevanje kozmičnih žarkov, in čeprav sva ga izvedla s tovarišem Cosynsom do zadnje podrobnosti, bi prihodnjič zelo rad razširil svoje poskuse tudi na okolico Hudsonovega zaliva. Zanima me vpliv magnetskega pola v tistih krajih. Verjetno pa je, da se jaz sam tamkaj ne bom dvignil, to pa zategadelj, ker nisem navajen dotične zemске širine ter mi kraji pod tečajem niso znani. Kakšen kanadski ali ameriški učenjak, ki so mu dobro znane krajevne razmere, pa bi lahko prevzel to delo in jaz bi mu bil pri tem drage volje pripravljen pomagati in nadzorovati njegova opazovanja.

Kozmični žarki predstavljajo eno izmed najzanimivejših nerešenih ugank moderne vede. Ko bodo odkrite skrivnosti tega naravnega pojava, bomo bolje razumeli delovanje radia, stroj tvarine in atomske energije in področje astrofizike.

Ob čustvenih vtisih, ki sem jih sam bil deležen, se zelo radujem zabave, ki čaka v stratosferi turiste bodočnosti.

Dvignili smo se, ne da bi poznali smer, v katero smo pluli. Ko smo končno pokukali v globočino proti zemlji, smo ugledali Rapperswyl, nato Walensee in Luzernsko jezero. Tudi druga jezera so se razprostirala pod nami in so bila dolgo časa vidna iz naše krogle. Nisem se mogel upirati skušnjavi, da ne bi od časa do časa ustavil svojega

dela ter občudoval krasoto, ki se je razprostirala vse naokoli pod nami. Z lahkoto sem razločil kraje, pod katerimi smo bili — že zaradi tega, ker dobro poznam zemljepis Švice in Italije, česar ne morem reči o svojem lanskem poletu nad neznanim gorskim svetom v Alpah.

Letalci, ki bodo leteli v višini 17.000 metrov, bodo le težko izgubili smer zaradi širokega kroga vidnosti pod sabo. Manjše podrobnosti se seveda izgubijo v pokrajini. Toda gorovja, jezera in gozdovi izstopajo jasno, kakor bi bili izrezani. Ko sva se spustila v Italijo, nisva imela s seboj nikakega zemljevida, spoznala sva pa v trenutku kraj, kjer sva pristala.

Edini neugodni doživljaj, ki sva ga imela pri tem podvigu, je bil, da se je naša kroglasta kabina vlekla nekaj minut po tleh ter udarila parkrat ob zemljo. Pri tem sva se s tovarišem Cosynsom z instrumenti vred malo pretresla. Sicer pa se je polet vršil točno po določenem načrtu in človek bi skoro rekel, da je bil nekoliko dolgočasen.

Na meji človeške delazmožnosti

Človeku se je posrečilo, da se je povzpел v borbi z naravnimi elementi do nepristopnih vrhov himalajskega gorovja, toda tu mu ni bilo mogoče razvijati one duševne in telesne delazmožnosti, ki sega preko primitivnega. Tu je lahko opazoval na sebi marsikaj, česar v nižini ni mogel. Višinski veter povzroča v ušesnem labirintu, ki je organ za ravnotežje, občutne motnje in prinaša gorsko bolezen, ki je zelo podobna morski bolezni.

In naj so vzroki kakršnikoli, telesno se počuti človek v tej višini zelo neugodno. Spanec starejših oslabi in postane nemiren in le mlajši izhajajo lahko brez uspavalnih sredstev. Veselje do dela preide in pokažejo se tudi neugodne spremembe v značaju posameznika, ki povzročajo pogoste spore na znanstvenih postajah v visokem pogorju, kjer bi moralo biti skupno delo posebno važno.

Ker se pri močno razredčenem ozračju ne morejo nasiti krvna telesa s kisikom, se zviša krvni pritisk in rdeča krvna telesa se pomnože iz rezerve v vranci! Tudi izgubi telo mnogo ogijkove kisline, kar posebno škoduje centralnemu živčevju. Na vremenske razlike reagira telo v višinah mnogo močnejše in se nahaja človek stalno v nekem »labilnem stanju«.

Psihološki učinek pijače

Vprašanje, ali je zmerno uživanje alkoholnih pijač škodljivo ali ne, še zmerom razburja duhove obeh nasprotnih taborov: Abstinenci vidi v vsaki kapljici pijače strup, povprečnik pa pravi, da mu alkohol niti ne škodi niti ne koristi, da se pa sem pa tja le prileže kak kozarček. Dokazov in protidokazov o učinkovanju alkoholnih pijač je nešteto ali nobena skupina ne more potegniti jezička pretehtavanja na svojo plat. Tudi suha znanost je prispevala že precej dognanj k temu vprašanju in v naslednjem prinašamo nekaj novejših izsledkov dr. Meisenbacha o psiholoških pojavih pri zavzivanju pijač.

Krilatici, da je pivo tekoči kruh, vino pa koncentrirana sončna toplota, po mnenju dr. Meisenbacha nista brez vsake realne podlage. Alkohol je hranivo, vir energije v tem smislu, ker z izgorevanjem proizvaja neobhodno potrebno toploto. Od drugih hraniv se pa razlikuje po tem, da ga naš organizem ne zna nakopičiti kakor druge snovi, ki jih črpa iz hrane in da ne ume uravnati njega koncentracije v krvi. Če pa je v krvi več ko desetinko odstotka alkohola, že učinkuje kot strup.

Če prejema telo preveč sladkorja ali škroba, potem odstotek sladkorja v krvi sicer narašča, toda ko se dopustna meja prekorači, potegnejo odvišni sladkor nase jetra in mišično tkaničevje, ga pretvorijo v glikogen ali maščobo in shranijo za pozneje. Zaradi tega pri zdravem človeku odstotek sladkorja v krvi nikoli ne prekorači neke skrajne meje. Organizem množino zmerom prav točno uravnava. Če pa regulacijski mehanizem odpove, se pojavi sladkorna bolezen: množina sladkorja v krvi naraste na skoraj dvakratno normalno količino, sladkor se začne odlagati v organizmu in povzroča vsakovrstne bolezenske pojave.

Uživanje alkohola je za normalnega človeka prav isto kot uživanje škroba in sladkorja za diabetika. Če je alkohola preveč, se ga organizem ne more iznebiti po normalni poti in kri ga raznese po vsem telesu: v možgane, jetra, vranico, ledvica, srce, pljuča — povsod je enako koncentriran, še celo v sapi, ki jo izdihavamo, se da dokazati. Razen tiste malenkosti, kolikor ga izločijo pljuča in ledvica, počasi v organizmu zgori v ogljikovo kislino in vodo.

Ker organizem — kakor rečeno — ne more pretvoriti alkohola v kako drugo snov, niti ga ne nakopičiti, začne pač njega koncentracija v krvi počasi naraščati v razmerju z zavžito količino in doseže v eni ali dveh urah maksimum. Če ne pijemo naprej, se potem začne zaradi zgorevanja množina počasi spet manjšati in slednjič je telo popolnoma očiščeno.

V organizmu normalnega človeka lahko zgori kakih 7 do 10 kubičnih centimetrov alkohola na uro. V kolikem času se človek spet popolnoma iztrezne, je odvisno tedaj samo od zavžite množine. 30 kubičnih centimetrov, kolikor ga je n. pr. v četrt litra srednje močnega vina, izpuhti v treh urah, od zmerne okroglosti si pa organizem popolnoma opomore šele čez deset ali dvanajst ur.

Kakor lahko diabetik uravnava množino sladkorja v krvi samo po zavžitih količinah, tako si tudi pivec lahko regulira množino alkohola v krvi po času in mericah, da ne bo koncentracija nikoli prevelika. Pri koncentraciji 0.15 odstotka, kar odgovarja zavžitju 100 kubičnih centimetrov čistega alkohola, se mu na prazen želodec že nekoliko v glavi zavrti. Če pije še kar naprej, se koncentracija počasi veča in pri koncentraciji 0.5 odstotka je pivec že živinsko pijan. Skrajni čas, da neha, ker 0.6 odstotka je že življenjsko nevarno.

Bolj ko je pijača koncentrirana, hitreje preide v kri, tem prej se pokažejo posledice. Kdor ni vajen pijače, se ga hitreje prime kakor pijanca, čigar želodec ne more alkohola več tako sproti absorbirati, kakor želodec normalnega človeka.

Žeja se z alkoholom ne da pogasiti, ker veže vodo in raztaplja maščobe, na čemer temelji tudi njega narkotični učinek. Ker prodre alkohol v vse stanice sluznic in odtegne beljakovinam v njih neobhodno potrebno vodo, se čuti po pijači tista strašna suša v grlu in žeja, ki jo povzroča.

Ko se začne človek podžigati z alkoholom, mu jame naraščati samozavest, čuti se sproščen, jezik se mu razveže, kdor je rezerviran, postane zaupljiv, v flegmatiku se vzbudi dejavnost in plačljivost postane korajžen. Videti je, kakor da bi bil alkohol res močan in da bi dovaljal telesu nove življenjske energije. Ali to je le prevara. Potencirana samo-

zavest je le čutna prevara, ker v resnici alkohol že v majhni množini delovanje živčnega sistema močno zmanjša. Ostrost vida, tip, čut ravnovesja, razsodnost, urejenost gibanja — vse odjenja.

Dr. Meisenbach je naredil zanimiv poskus. Več poskusnim osebam je dal piti manjšo množino lahke pijače, s katero je vsak zavžil 30 kubičnih centimetrov alkohola, potem pa je napravil na njih razne preskušnje: Najprvo so morali reševati šifrirane brzojavke, potem je sledila preskušnja glede točnosti zadevanja, pri čemer je bilo treba napolniti vrč pod sem ter tja nihajočim izlivkom, nato je sledila stoja miže s sklenjenimi nogami. Pri poskusu podrejevalne sposobnosti posameznih gibov je bilo treba streči z roko po izmikajočem se predmetu, da se vidi, kako je v stanju roka slediti očesnim vtiskom. Razen tega je Meisenbach meril jakost refleksa

nega giba v kolenu ter preiskaval množino alkohola v krvi in seči. Preskušnje so se po enkratnem zavžitju alkohola ponavljale vsake pol ure. Na tej podlagi je dr. Meisenbach narisal diagrame, iz katerih se jasno vidi, kako pojemajo vse nevro-muskularne funkcije z naraščanjem koncentracije alkohola v krvi.

Meisenbachovi diagrami neizpodbitno dokazujejo, da alkohol zmanjšuje človekovo delasposobnost. V pijanem stanju človek misli, da mu gre vse laglje od rok, objektivne preskušnje pa kažejo nasprotno. Posebno pregledno je Meisenbach to dokazal na strojepiscih, ki so morali vsake pol ure po pijači po spominu napisati kratek stavka. V treznem stanju je napravil pisec v dveminutnem pisanju povprečno dve do tri napake, čez pol ure je pa naraslo število napak na šest in sedem.

Sol

Za oznako obupnega položaja siromaka ima naše ljudstvo zelo točno rečenico. »Tako slabo mu gre, da nima ne za sol, ne za tobak«. Zelišče, ki ga je stari svet dobil zelo pozno iz Amerike, pa služi današnjemu človeku le kot nasladilo, medtem ko je sol že pradedna potreba človeštva, ki je ne moremo več smatrati za predmet naslade, marveč za glavno začimbo naše hrane.

Potreba po soli je utemeljena v sestavi našega telesa. Znano je, da človeško telo sestoji po večjem delu iz vode, natanko dve tretjini telesa tvori voda. Ne gre pa pri tem za čisto vodo, kakršna je pitna voda, marveč za slano. Telesna voda vsebuje različne soli, predvsem klorov natrij (Na Cl = naša običajna kuhinjska sol), potem pa tudi kalijeve, magnezijeve in kalcijeve kloride. Dokaz za solno vsebino naše telesne tekočine je slani okus solz in krvi. Da se količina soli v človeku preveč ne razredči, je treba vedno znova dovajati soli. V naši državi znaša letna potrošnja soli za osebo okoli 9 kg, pri čemer je vračunana tudi vsa industrijska poraba soli v naši državi. Ako se potrošnja soli zmanjša ali se popolnoma prepreči, nastane v tako prizadetem delu človeštva neznanjski glad po soli, ki mu sledijo čisto bolezni in celo smrt. Zna-

nost je zabeležila nekoliko takih primerov. Indijanski Azteki so podlegli Cortezu zaradi pomanjkanja soli, ko je ta njihovo ozemlje popolnoma odrezal od morja in onemogočil vsak dovajanje soli. Prav živalski pohlep po soli pa se še lahko opazi pri črnih notranjeafriških pokrajin. Kadar pridejo taka črna plemena do obale in jim tu nudijo soli, si je zajemajo črnici kar s prgiščem ter jo požirajo, kakor do smrti izžejani človek vodo.

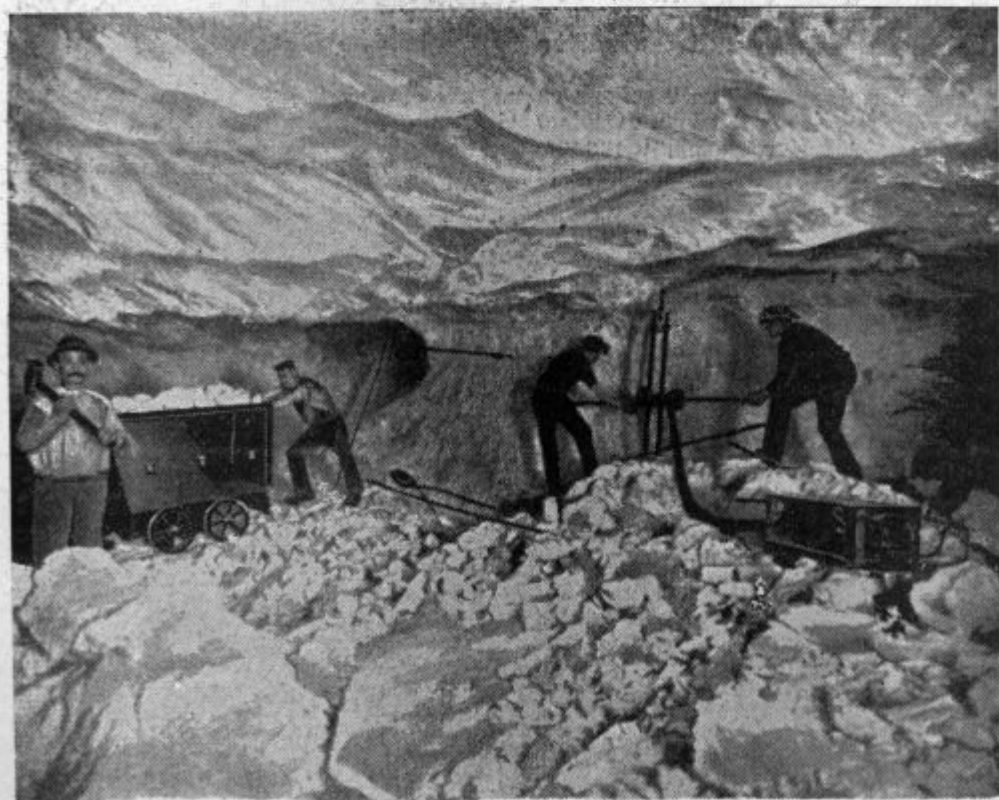
Pri preiskovanju količine soli v naši telesni vodi so znanstveniki našli na izredno zanimivo okolnost. Naša telesna voda ima namreč natanko iste sestavine kakor morska voda. Naša telesna voda je tedaj prav za prav morska voda, kar bi bil nov dokaz za znano teorijo, da ima vse življenje svoj izvor v morju. Zato tudi ni gol slučaj, da je morje naš največji in edini dobavitelj soli tudi v onih primerih, kadar soli ne pridobivamo naravnost iz morja. Odkod ima morje svojo sol, ni težko dognati. Vse reke, ki teko v morje, so sicer za naš okus »sladke«, v resnici pa imajo v sebi večjo ali manjšo količino soli, ki jih voda stopi in odvaža v morje. Na ta način se v morju nabira vedno več soli, ker izhlapeva samo čista voda, ki v padavinah dovaja morju vedno več soli. Danes vsebuje 1000 g morske vode po-

vprečno 35 g rudninskih snovi, od katerih odpadejo tri četrtine na kuhinjsko sol. Tudi sol, ki jo pridobivamo v rudnikih, po svojem postanku ni drugega nego morska sol. Predstaviti si moramo, da je bila pred milijoni let naša srednja Evropa ogromno morje, oddaljeno od ostalega svetovnega vodstva po visokih gorah. Ker je bilo izparivanje večje od dotoka, se je tudi vsebina soli tega morja zviševala vedno bolj, dokler rudninske sestavine niso začele tvoriti večjih naslag. Slednje so razni prirodni činitelji pokrili z debelo plastjo peska in glin. Takí procesi so se često ponovili, zato imamo danes zaloge soli v različnih plasteh in globinah zemeljske skorje.

Sol pridobivajo na tri načine. Naravnost iz morja z izhlapevanjem morske vode na soncu, v rudnikih, kjer se koplje kamena sol in z varjenjem slane vode, prihajajoče iz solnih podzemskih plasti. Po načinu pridobivanja tudi razločujemo rudninsko ali morsko sol. V naši državi kamene soli nimamo, pač pa jo pridelujemo v solinah ob morju in

varimo iz solnih izvirkov. Nahodišča teh izvirkov, tedaj nahodišče rudninske soli v naši državi imamo edino v Bosni. Solni vreli so v Bosni znani iz pradavnih dni in so se po vsej priliki tudi že dolgo dobo izkoriščali. Najvažnejši so vsekakor solni izvirk pri Tuzli, ki je po prihodu Turkov dobila po njih tudi svoje ime (tuz pomeni v turškem jeziku sol). Do avstrijske zasedbe (1878) so imele pravico črpati solno vodo in variti sol nekatere muslimanske rodbine, ki jim je avstrijski solni monopol odkupil pravico ter razširil in moderniziral pridobivanje soli.

Solni izvirk pa niso pravi izvirk, iz katerih bi voda sama vrela na površje, marveč so po 250 m in več globoki izvrtani jamiči, po katerih se solna voda črpa z električno silo na belj dan. Naslaga soli pri Tuzli ima obliko leče, dolge 1 km in ležeče v peščencu in glini doljnega miocena. Najpriljavneje bi bilo urediti na mestu rudniški obrat, kakršnega imajo na Poljskem v Wieliczki ali na Romunskem v Slaniku, toda pri nas bi podtalne vode preveč

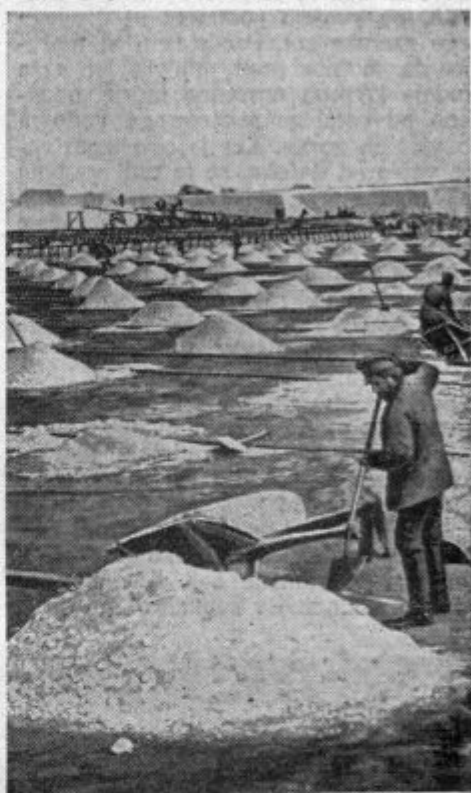
Vrtanje v solnem rudniku z električnim svedom

otežkočile izkopavanje soli, pa tudi znatna globina bi podražila pridobivanje. Najpomembnejših solnih izvorov je okoli dvajset, ki dajejo 2000—2500 hl vode na dan. Izčrpa pa se je le nekaj preko tretjine te množine, pa še od tega se prepustita zopet dve tretjini tvornici amonijakove sode v Lukavcu. Zasičenost vode je popolna, saj vsebuje 1 hl 32 kg soli.

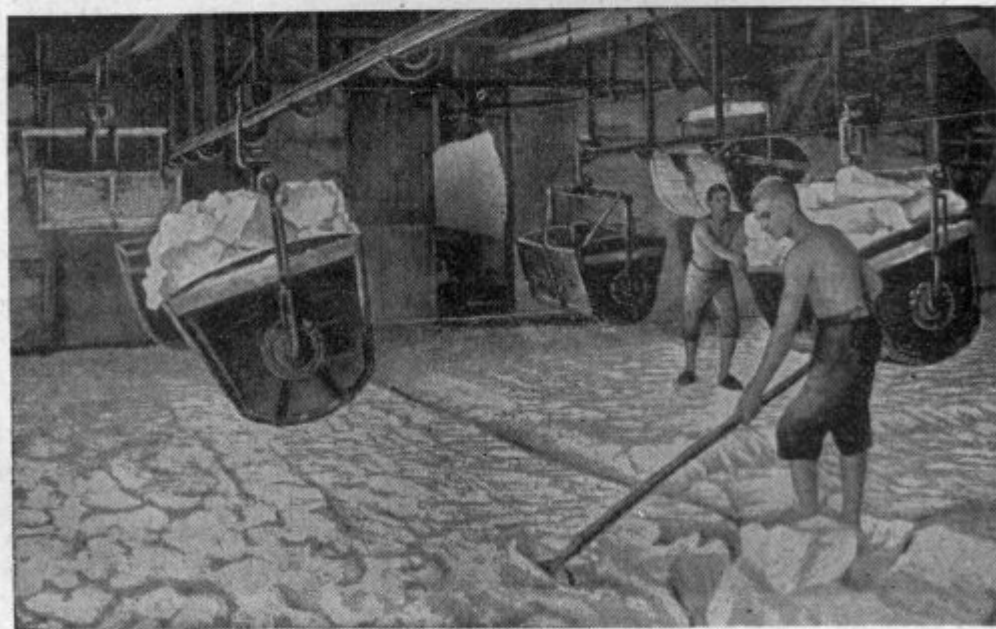
Izčrpana voda pride najprej v velike rezervoarje, kjer se sol že sama ob sebi zgosti. Nato teče solna voda po ceveh v Simin han in v Kreko, kjer so že od 1884 oziroma 1892 ogromne naprave za varjenje soli. Kreška solarna je novejša, obsežnejša in tudi daleko modernejša. V Simin hanu je 6 ponev s skupno površino 780 kv. m, ki dajo do 70.000 q soli na leto, v Kreki pa je danes 9 ponev s skupno površino 1536 kv. m, ki dajo letno do 300.000 q soli. Sjana voda stoji v ponvah do 35 cm visoko in se segreva iz rešetkastih peči pod ponvami. Ko voda izhlapi, se pridobljena sol preloži v posebne sušilnice, ker ima še vedno stalni odstotek vode. Kamen, ki se pri varjenju nabira v ponvah, se uporablja za dodatek živilski soli.

Morska sol se pridobiva v solinah na Pagu, v Stonu in v Ulcinju. Osobito obsežna je solina v Ulcinju (Črnogorsko Primorje), ki je popolnoma nova in

je začela obratovati šele pred tremi leti. Ob plimi se morje nateče v poseb-

Delo v solinah ob morski obali

Pogled na rudniško solarno

Izvarjeno sol odmetavajo iz ponve, da pride v sušilnico.

V spomin Albertu Thomasu

Spomin na Alberta Thomasa, ki ga je nemila smrt prehitro odvzela njegovemu življenjskem delu, Mednarodnemu delovnemu uradu, živi še ves svež med njegovimi nešteti prijatelji in občudovalci.

Še zdaj po njegovi smrti je z mnogimi socialnimi in dobrodelnimi akcijami zvezano njegovo ime.

Osrednji urad za dobrodelnost v Zenevi je dal n. pr. skovati spominsko kolajno, ki se bo prodajala javno in katere dohodek je namenjen izključno dobrodelnim svr-

ne grede, ki jih je treba zaščititi pred novim dotokom z jačjimi in višjimi naspili. Varjenje je prepuščeno soncu, ki s svojo toploto povzroči, da izhlapi vsa voda, tako da preostane v gredicah le morska sol, ki jo je treba očistiti raznih organskih snovi. Vse te naprave pa ne pridelajo letno niti polovico soli, ki je potrebuje naša država. Od skupne potrebe 125 milijonov kg moramo iz inozemstva uvoziti okoli 69 milijonov kg. Uljinske soline so znatno zmanjšale ta uvoz iz tujine, ako pa bi se bosanski solni izvirkki izkoriščali popolnoma, bi bila država neodvisna od tujega uvoza. Glavna zapreka temu razširjenju pa so predvsem bosanske železnice, ki bi nikakor ne bile kos temu prometu.

Pomen soli pa ne leži samo v njeni važnosti za človeško prehrano. Tudi tehnika potrebuje ogromne količine soli za izdelovanje sode, klora in salmijaka. V kmetijstvu se uporablja kot gnojilo in kot dodatek živinski kralji, v lesni industriji je sol važno sredstvo za konzerviranje lesa za ladje in za železniške pragove, pa tudi za konzerviranje živil (rib, mesa, masla, zelenjave itd.) je sol neobhodno potrebna. Sol ima tedaj skoraj doslovno vrednost zlata za človeštvo. Še več: Brez soli bi ljudje sploh več ne mogli biti.

ham. Kolajna nosi na eni strani Thomasov obraz, na drugi pa njegov podpis s letnicama njegovega rojstva in smrti.

Radioaktivnost zemeljske skorje

Ko se je ognjenotekoča zemlja ohladila, se posamezne prarudnine niso ustale kot mešanica kristalov, ampak so n. pr. uranove in torijeve spojine ostale raztopljene v preostali raztalni in so se šele pozneje izločile v najvrhnejših plasteh zemeljske skorje. Le stalnemu izžarjenju toplote teh radioaktivnih prvin se moramo zahvaliti, da se zemeljska skorja ni popolnoma ohladila. Sama sončna toplota, ki prodre le nekaj metrov globoko, ne bi mogla preprečiti ohlajenja. Tudi vulkanski pojavi izvirajo v glavnem iz radioaktivne toplote. Čeprav so ognjeniki zelo neprijetni sosede, pa je njih delovanje vendar le človeštvu v prid, ker v veliki meri prispeva k obnavljanju od rastlin porabljene ogljikove kisline. Brez radioaktivnih elementov v zemeljski skorji bi bilo nemogoče življenje na našem planetu.

Učinek sonca pod drobnogledom

Sonce ima neki vpliv na skoraj vsa dejstva in dogajanja, s katerimi se bavijo posamezne panoge znanosti. Evo, kaj sodijo strokovnjaki v teh oddeljenih svetovih o učinku sončnih žarkov in njih posledicah, kolikor se doslej dognane:

Higienik prof. dr. Friedberger pravi pavšalno, da je znojenje zdravo in da se ne sme ovirati. Znoj je voda, ki sili iz kože in ko izhlapeva, jemlje telesu toploto ter ga na ta način hladi. Popolnoma napačno je pudrati se in s tem preprečevati izločanje znoja. Nesmiselno je tudi britje in vobče zatiranje kocičin pod pazduho, zakaj na tem mestu se človek najmočnejše poti in baš kocičine ustvarjajo dovolj veliko površino, da more vlaga hitro hlapeti in zadostno ohlajati.

Izpostavljati se hudi sončni pripeki je norost. Še žival, ki je zavarovana z dlako, se nikoli po nepotrebnem ne izpostavlja sončnim žarkom, človek pa tvega s tem sončarico in nevarne opekline, ne glede na to, da premočno sončenje škoduje tudi pljučam. Po kopianju se bolje ohladiš, če se ne obrišeš, ampak počakaš, da te zrak posuši. To je prav tako, kakor pri znojenju. Izhlapevajoča voda odteguje telesu toploto.

Na vreme ima sonce odločilen vpliv. Meteorologija ga mora upoštevati v svojih kombinacijah kot najmočnejšega činitelja. »Poletje je glavna sezona meteorologije in raziskavanja žarkovja«, pravi član meteorološko magnetičnega inštituta v Potsdamu dr. K. Buttner. Letošnje in minulo poletje sta nam pripomogla do mnogih novih zanimivih izsledkov. Doslej so mislili, da oblak dima in sopare, ki nenehoma leži nad velikimi mesti, zastira za življenje prepotrebne ultravijoličaste žarke in da so zaradi tega mesta toliko bolj nezdrava od dežele. Zdaj se je pokazalo, da je to mišljenje napačno. Nezdrava je samo kemična sestava dima in sopare, torej njih neposredni vpliv. Če vzamemo, da znaša največji delež ultravijoličastih žarkov sto enot, potem znaša razlika med čistim in zelo zakajenim mestom največ deset enot, kar je bore malo. Pozimi pa v našem zemljepisnem pasu ti žarki vobče ne pridejo v poštev, ker skoraj nikjer ne narastejo povprečno nad deset enot, kar je praktično skoraj toliko kot nič. Vzrok, zakaj nam daje son-

ce pozimi tako malo ultravijoličastih žarkov, je plast ozona, ki leži nekako 50 kilometrov nad zemljo in ki absorbira med vsem sončnim žarkovjem samo ultravijoličasti del. Pozimi, ko je smer sončnih žarkov bolj poševna, je njih pot skozi ozonovo plast seveda dokaj daljša in absorbcija temu primerno velika.

Socialni higienik, zdaj že umrl profesor dr. Grothjahn je preudarjal, če ne bi kazalo poleti zamenjati dneva z nočjo. Poletna vročina človeka utruja in mu jemlje moč in voljo do dela, tako da bi bilo zlasti za duševne delavce prav mikavno preložiti nekaj dnevnega dela na hladne nočne ure. V nekaterih poklicih je nočno delo pravilo. Prometno delavstvo, gostilniško osebje, peki in nekateri tovarniški delavci delajo vse življenje ponoči brez »katastrofalnih« posledic. Pogoj je, da se človek zjutraj, preden leže, nekoliko naje, samo brez čaja ali kave in da se potemle takoj spravi k počitku. Osem ur zdržnega spanja zadostuje. Vnanji pogoji za dobro dnevno spanje so popolnoma temna soba in temeljito zabarikadiranje pred ropotom. Je pa dnevno spanje protinaravno in tudi navada ne more izravnati vsega protislovja. Dnevno spanje ni nikoli tako mirno in globoko kakor nočni počitek, kar je težko zlasti za ročne delavce, ker splošno velja, da je težko mišično delo ponoči bolj utrudljivo kot podnevi.

Drugače je z duševnim delom, ker se tu razlika med dnevom in nočjo ne občuti tako hudo. O nekaterih velikih možeh je znano, da so ponoči prav tako lahko delali kakor podnevi. Pri tem je pa treba pripomniti, da učenjake, ki samo zjutraj ne delajo, ni šteti med nočne delavce, marveč med večerne delavce, ki ne potrebujejo mnogo spanja. Če pa nekdo lahko dela izključno samo zvečer, je to znamenje nerвозne konstitucije, to se pravi: ne, da bi ga šele delo napravilo nervoznega, marveč da je že nervozen. V vsakem primeru pa je najvažnejše, da hodi človek spat vsak dan točno ob istem času.

O zvezi med soncem in živalstvom je povedal kustos berlinskega živalskega muzeja dr. Arndt naslednje: Posledica vročih, suhih poletij se bo počasi pokazala v tem, da bodo v živalstvu izginili zadnji ostanki ledne dobe. Tako se je n. pr. črv, ki je znan pod imenom »alpski zavijač«, že popolnoma umaknil v Alpe, dasi je bil poprej razširjen po

vsej Evropi. Počasi se bodo začele priseljevati v naše kraje izrazite stepske živali. Lani so prodrle kobilice do Madžarske, letos pa imamo to nadlogo že v Banatu. Zadnji čas se opaža tudi čedalje večje število južnih ptic, kakršne se doslej nikoli še niso pojavile severno od Alp. Zaenkrat so to le osamljeni pojavi, ali nihče ne more zanesljivo trditi, da je suho razdobje, ki se pričinja, samo prehodnega značaja. Afrika se leto za letom bolj suši. Čadsko jezero se je posušilo že na tretjino nekdanje velikosti in isti proces se opaža tudi v Aziji. Nikakega jamstva ni, da ne bo proces napredujočega izsuševanja zajel

tudi Evrope. To bi pomenilo novo dobo stepe, ki jo je naša celina nekoč že preživela.

Če bi ne bila Evropa obljudena, potem bi lahko mirno fantazirali o bodočih tisočletjih, ko se bodo po krajih današnje visoke civilizacije preganjale antilope in cebre po visoki stepni travi in ko se bodo po zraku spreletavale jate rožnatih flamingov. Ker pa ljudje ne morejo kar tako izginiti, bodo pač rajši gradili velikanske naprave za namakanje, da bo po možnosti ostalo vse po starem.

Tudi profesor Ulbrich pripominja, da od 1927 vse kaže, kakor da se hoče se-

LE HEILLEUR: Po delu iz polja (lesorezi)

danja atlantska doba, to je razdobje umerjenega, vlažnega podnebja, umakniti celinski periodi suhega vremena. Obe dobi se pri nas menjavata na vsakih 35 let in že zadnja suha in topla poletja se je opazalo, da so začele zlasti na velikih trgovinskih prekladališčih, po

pristaniščih in tovornih kolodvorih kahliti posamezne tropske, stepske rastline. Seme se je zatrosilo s tovari, ki se izmenjavajo med celinami, kakor že poprej nekoč seme plavice in maka, rastlin, ki sta začeli potem iznova izginjati zaradi skrbnejšega čiščenja žita.

TRIMINUTE POTOVANJA

Otok Wight

Če imaš priložnost razgovarjati se z navdušenim pomorcem, ki ljubi jadranje, pa nanesejo besede na Evropo, potem si lahko prepričan, da misli na en sam kraj, ki pomeni njemu vse lepo in zanimivo, kar premore naša celina. Ta kraj je Cowes na oto-

ku Wightu, ki je še zmerom najpomembnejše središče jadrnega sporta na svetu. Nam, navadnim zemljanom, ki se ne moremo zanimati za jahte, ker jih ne premoremo, je pa seveda več ko do jadranja, do same lepote otoka.

Wight, vrtno mesto Anglije, je le nekoliko oddaljen od južne angleške obale. Iz pristanišča Portsmoutha vozijo tjakaj motorni čolni, prepeljavajo pa tudi brodi, na katerih se prevažajo izletniki s svojimi avtomobili. Prav tako so tudi iz Southtamptona neposredne zveze v Cowes. Neverjetna je razlika med glavnim otokom in otokom Wightom. Sodiš, da si najmanj stotine milj daleč od Angleške, tako je podnebje in rastlinstvo vse drugačno. Zdi se ti, da hodiš med samimi cvetličnimi vrtovi. Lepa je pot ob shanklinskih čerih, kadar cveto hortenzije. Lepših slik od te je malo na svetu.

In razen tega cveto povsod rože. Vsaka hišica pa naj bo še tako majhna, ima svoj rajski vrt. Ta obilica barv in vonjav ustvarja čudovite kontraste.

Obala otoka je dolga nekako 60 milj, pa prav nikjer ni dolgočasna. Tu se razprostirajo dolge brežine zlatorumenega peska, prekinjene tu pa tam od pritlikavih zalivov ali bleščeče belih čeri, drugje spet se vlečejo ob morju dolgi pasovi sočno zelene ruše, ki se skoraj staplja z neizmernim oceanom, po katerem plovejo brodovi vseh vrst, od belih sportnih jadrnic in jaht do čadastih parnikov in desetstičonskih prekomornikov, ki jo režejo daleč v zamorske kraje.

Ko se naveličaš veslanja in jadranja po morju, lahko narediš nekaj izletov v osrčje otoka, ki skriva obilico divnih pokrajinskih idil. V košatem gozdovju se skrivajo tihe kočice in cele vasice, vse tako čudovito nobile, kakor da bi bil umetnik na njih poskušal svoje barve. In baš s temi barvami se šele prav ujema s pisano pokrajino, ki menda nikjer ni bolj barvita kakor na tem otoku. Glavna naselja v notranjosti otoka so Carisbrooke, s staro trdnjavo enakega imena in Newport. Obe mesteci sta izhodišče za krožne izlete. Prav lepa je pot od Carisbrooka v Totland Bay, z zlatim nabrežjem, kakor pravijo tujci obali svetlorumenega peska. Iz Newporta se pa lahko pelješ v Bambridge, skromno ribiško mesto, ki se vidi, kakor da bi bilo iz filma vzeto. Tu lahko po mili volji ribariš, če si pa sportnik, je tudi za to vrsto udeleževanja za silo preskrbljeno. Otok Wight je zares krasen in ga človek ne bi zamenjal z nobenim drugim kosom mogočne in bogate Anglije.

K sliki na ovitku

»Moja hči«, slikal Josef Stieler (1781 do 1858). Eden najelegantnejših ženskih portretov XIX. stoletja. (Foto: F. Bruckmann, A.-G. Monakovo.)

JAPONSKA

V SLIKI IN BESEDI

Kriza nastane v japonskem razmerju z Zedinjenimi državami, ko je stopil v veljavo nov ameriški priseljski zakon l. 1924, ki je vseboval naredbo, da so Japonci od vseljevanja izključeni. Japonska je predala služben protest, toda ameriški odgovor ni zadovoljil japonskega javnega mnenja. Položaj je bil napet.

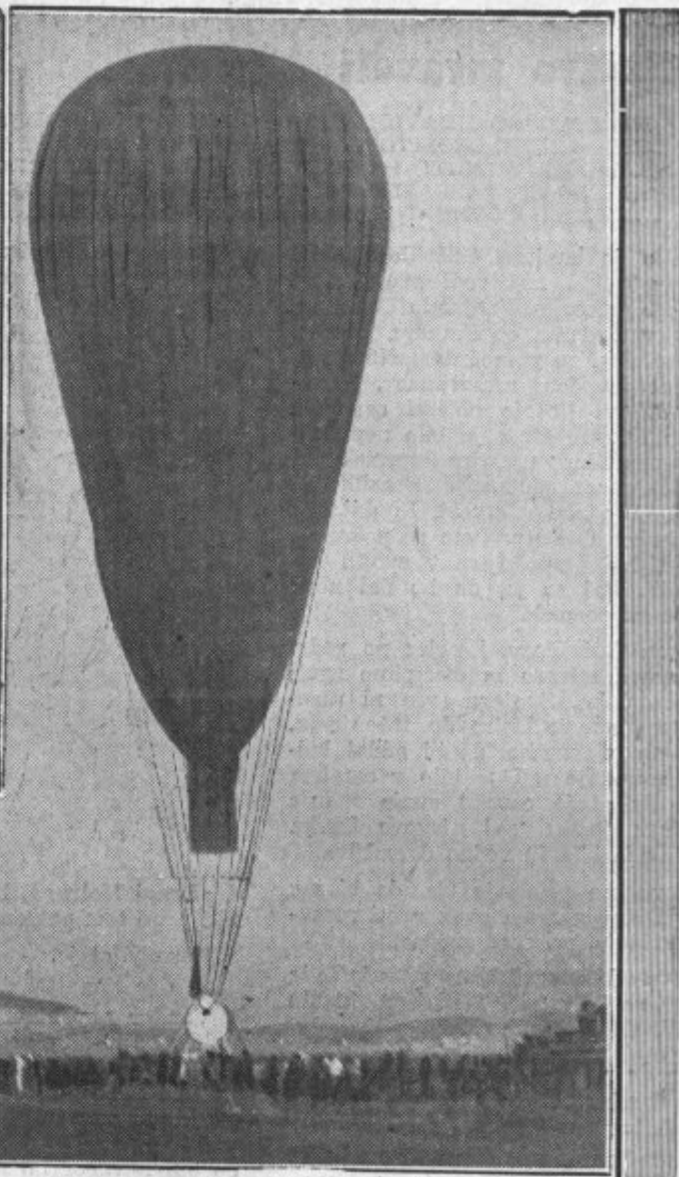
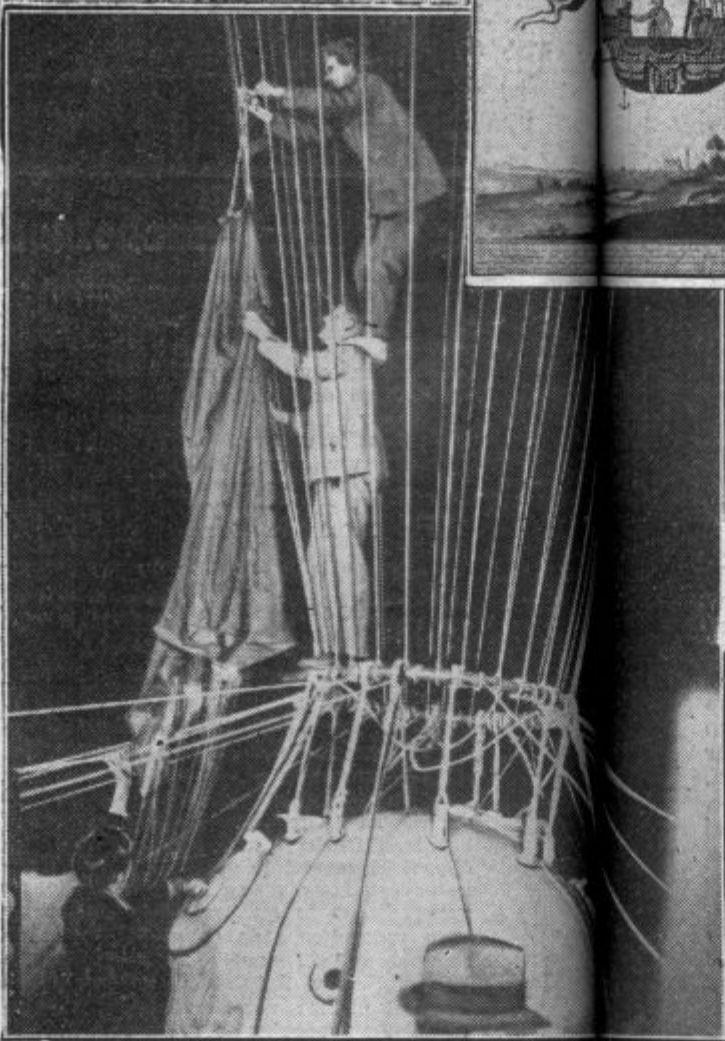

Japonska vlada je ohranila mirno kri in je nastopala zelo oprezno. Po tej neprijetni izkušnji je pa Japonska povečala svoje zračno brodogevje in se je zopet začela pogajati z Rusijo. Ostala je pa strasten nasprotnik sovjetskih idej, ki nasprotujejo njenemu imperializmu.

Čudovišče

Gre za Kristjančka Heinekena iz Lübecka. Rodil se je 1721. Do 10. meseca je živel kakor vsi dojenčci. Neki dan opazi domači prijatelj, kako z zanimanjem dete ogleduje vso okolico. Prišel je na misel, da mu je pokazal slikanico, češ: »Viš, to je pes, to mačka.« Potem so to ponavljali ter ugotovili, da detece skuša izgovarjati besede. Po nekaj dneh se mu je že posrečilo. Z 11 meseci je otrok poznal že glavne povesti iz sv. pisma in je odgovarjal na vprašanja iz te stroke. Malček je bil že tako vedoželjen, da so ga od aprila do septembra 1922 naučili zgodovino starih Medov, Perzov, Egiptčanov, Grkov, a da ni pomešal ničesar v teh zahotetanih dinastijah. Za zgodovino je prišel zemljepis in

kmalu je bil v njem dobro podkovan. Z 20. mesecem je zbolel. Ko je okrevaj, se je bavil s pravdoznanstvom, z dansko povestnico, rodovnikom evropskih vladarjev. Sedaj je imel 3 leta in njegova vnema za učenje se ni zmanjšala. Raziagajo mu cerkveno zgodovino in 200 hvalnic zna na pamet. V početku svojega 4. leta se zanima za politično zgodovino glavnih držav v Evropi. Vse to se zdi neverjetno, pa je podprto z neovrženimi listinami. Ko bi mignil, se privadi francoščini, toda pisati ga ne veseli. Komaj zmore pisalnik, zakaj nikoli ni maral drugačne hrane ko dojljino mleko. Potem se spravi na aritmetiko, astronomijo, latinščino. Potuje na Dansko, kjer ga sprejme kralj. Umre po 4 l. in 8 mesecih svoje dobe. Truplo je bilo 14 dni izpostavljeno in na tisoče radoglednežev ga je prišlo kropit.

Levo zgoraj: direktna smer Piccardovega poleta od Dübendorfa do Volte Mantovane. — Zraven: start balona »Oernene«, s katerim se je odpeljal v neznane polarne dežele švedski inženjer André, ki je hotel meriti višino v arktičnih krajih. Drzni poizkus je plačal s smrtjo. — V sredi: fantastična slika balonskega vzleta Nemca Lützendorfa l. 1786. Start se je ponesrečil, ker Lützendorf ni bil vešč manipulacije s plinom. — Spodaj levo: Piccard in njegov asistent Cosyns v odprtni gondoli pred dvigom v zračne višave. — Zraven: Piccardov balon pripravljajo za vzlet. Prof. Piccard pomaga sam naravnati vrvi in stoji ob gondoli na levi. — Na desni: Balon, ki je že navzgel obliko hruške, se polagoma dviga v višino, krogla iz aluminija je še nizko pri tleh.

H. G. Wells

Kraljestvo mravelj

NA SPLOŠNO MRAVLJE NISO POSEBNO NEVARNE ŽIVALI. VČASIH PA NEKATERE NJIH, OSOBITO VELIKE, DELAJO PRAVE VPADÉ. TODA KDO BI SI BIL MOGEL MISLITI, DA BODO POSLALI TOPNIČARKO V BOJ PROTI TISTIM, KI SO SE RAZPASLE PO CELI POKRAJINI OB AMAZONKI! TO NAM BO WELLS TU POVEDAL S SVOJO PLODOVITO DOMISLILJO.

Ko je kapitan Guérilleau dobil povelje, naj vodi svojo novo topničarko, Benjamin Constant, v Badamo ob Batemu, pritoku Guaramademe, na pomoč domačinom, ki jim grozi povodenj mravljincev, je zasumil, da ga hočejo oblasti osmešiti. Njegovo napredovanje je bilo nepravilno in romantično; njegove koprneče oči in naklonjenost plemenite Brazilke so imele svojo vlogo v stvari. In dnevnik Diario kakor O Futuro sta se pokazala neodpustljivo nespoštljiva v svojih komentarjih. Bal se je, da bo dal novo pretvezo za posmeh.

Kapitan Guérilleau, kreolec po rodu, je pojmoval etiketo in disciplino zgolj po portugalsko. Svojega srca ni razodel drugemu nego Holroydu, inženjerju, poslanemu iz Anglije, da bi oddal ladjo. To zaupanje mu je bilo v ostalem prilika, da si je osvežil svoje znanje angleškega jezika, saj njegova izreka črke »th« je bila še vedno dvomljiva.

»Gotovo me pošiljajo tja, da bi me osmešili! Kaj zmore človek proti mravljam? Pridejo, pa spet gredo.«

»Zdi se,« je odvrnil Holroyd, »da te-le nikamor ne odhajajo. Tisti krst, ki ste mi rekli, da je Sambo...«

»Sambo... nekakšen mešanec.«

»Ta Sambo... trdi, da so umikajo prebivalci!«

Kapitan je za trenutek nervozno kadil.

»To se dogaja,« je menil nazadnje. »Kaj pa so prav za prav ti napadi mravelj in vsa ta božja šmentriga? Na otoku Trinidadu se je to primerilo... pritisile so tiste mravljičice, ki prenašajo listje. Vsi oranževci so plantali, vsi mangovci so bili zmanjkovci! Kaj za to? Včasih cele vojske mravelj vdvo v hiše, vojaške mravlje drugačne vrste. Vi odidete, one pa vse počedijo. Potem se vrnete: hiša je čista, kakor nova! Nobenih ščurkov, nobenih bolh, nobenih čikov po podu.«

»Ta Sambo,« je odvrnil Holroyd, »zagotavlja, da so te drugačne vrste.«

Kapitan je skomignil ves besen in ogledoval svojo svaljčico. Potem se je spet oklenil svoje misli.

»Dragi Holroyd, kaj pa morem ukreniti proti tem peklenkim mravljinčcem?«

Razmišljal je.

»To je nesmišljeno,« je sklenil.

Vendar popoldne je zlezal v paradno uniformo in stopil na kopno, odkoder so skoraj začeli pred njim prihajati veliki prsteni vrči in zaboji. Holroyd je, sedé na krovu v večernem hladu, zamišljeno pušil in se čudil Braziliji. Šest dni daleč so bili navzgor po Amazonki, kakih sto milj od Oceana: od vzhoda na zapad je obzorje spominjalo morja, na jugu pa nič drugega kot peščen otok z nekoliko šopi grmičevja. Voda je tekla venomer kakor skozi zatvornico, gosta in blatna, vsa živa od krokodilov in vodnih ptic. In neprestano so se pojavljala na njej drevesna debla. In ta brezup, ta popolna breznadejnost ti je polnila dušo. Mesto Alemquer z uborno cerkvijo, s slamnatimi kočami, s svojimi razvalinami, mokrimi že od nekdanjih srečnih dni, se je zdelo majčkeno in izgubljeno v tej divji bujnosti in tej opuščeni prirodi, neznamen novce, ki bi bil padel v Saharo. Hol-

royd, še mlad, je prvič videl tropske kraje. Prišedši naravnost iz Anglije, koder je narava spričo živih mej, jarkov in prekopov podvržena popolni pokorščini, je iznenada odkril človeško neznanost. Teh šest dni, kar so pluli navzgor po toku, je bil človek postal tako redek kakor dragocen metulj. Predvčerajšnjim so bili zapazili čoln; včeraj daljno postojanko; danes niti žive duše. Po malem je razumel, da je v resnici človek malo razširjena žival in da le negotovo oylada zemljo.

— — —

Tega se je še bolje zavedal, ko je nadaljeval svojo vijugasto plovbo proti Batemu v družbi tega izrednega načelnika, ki je poveljeval edinemu velikemu topu in ki mu je bilo prepovedano tratiti strelivo.

Holroyd se je marljivo učil španščine, vendar v praksi je bil šele pri rabi sedanjika in samostalnika in edina druga oseba na krovu — zamorski kurjač —, ki je umela nekaj angleških besed, jih je mukoma lomila. Prvi častnik, Da Cunha, je govoril francoski, toda precej drugače, nego so Holroyda učili v Southportu, in njuni stiki so se omejevali na vsakdanje vljudnosti in kratke pripombe o vremenu. Vreme pa, kakor vse stvari v tem osupljivem novem svetu, vreme ni imelo nič domačega: palilo je dan in noč; ozračje je bilo nasičeno s hlapi, celo veter je pihal v toplih sunkih, prepojenih s kužnino gnilega rastja. Aligatorji, čudni ptiči, vsakovrstne žuželke sleherne velikosti, govnači, mravljinčji, kače in opice so se, dejal bi, vpraševali, po kaj prihaja človek v podnebje, ko-

der je sonce brez radosti in noč brez hladila. Obleka je bila neznosno težka; kdor pa bi jo bil odločil, bi se bil noč in dan še bolj izpostavljal komarjem. Na palubi te je slepila luč, a spodaj si se hotel zadušiti. Drobne, zlobne mušice so sedale na gleženj in ob zapestju. Kapitan Guérilleau, edina zabava Holroydu v teh telesnih stiskah, je postajal silno dolgočasen, ker je dan na dan premeleval plehko zgodbo svojih doživljajev, kakor bi žebral rožni venec. Včasih je predlagal lov in streljala sta na aligatorje. V redkih presledkih so pristali pri človeških bivališčih v samotni med drevjem. Ustavili so se tam dan ali dva, sedli k pijači z enimi ali drugimi, neko noč pa celo plesali s kreolkami. Toda to so bili samo svetli izprebistreki v tem turbnem potovanju po brzi reki, ob enoličnem ropotanju hrumečih strojev. Plemenito, pogansko božanstvo v obliki steklenice opletanke je vablivo stolovalo na ladijskem krnu in gotovo tudi na kljunu.

Ob slednjem pristanku je Guérilleau zbiral čedalje več podatkov o mravljah in se naposled pričel zanimati za svoj pohod.

»To je nova vrsta,« je izjavil »Postali bomo... kako se že temu pravi?... žužkoslovci... Velikanske so... Pet centimetrov. Pa še večjih je dobiti! Glej ga spaka. Zdaj smo kakor opice, mrčes moramo loviti... Ampak deželo hočejo požreti.«

Od nejevolje se je ves ugreel.

»Denimo, da bi se kár čez noč sprli z Evropo... Jaz sem tu... skoraj bomo nad Rio Negrom... in moj top ni za nobeno rabo!«

Pogladil se je po kolenu in premišljal.

»Ljudje, ki so bili tam, kjer smo mi plesali... so bili pobegnili. Zgubili so vse, kar so imeli. Mravlje so vdrele v njih domove neko popoldne. Vsakdo je odnesel pete. Veste, kadar pridejo mravlje... jo vsak pobriše in one prodro v stanovanja. Kdor bi ostal, bi ga požrle. Razumete? Vobče se hitro umaknejo. Govori se: mravlje so odšle!... Ampak ondi mravlje niso odšle. Ti ljudje... so se poskusili vrniti domov... Sin vstopi prvi... Mravlje ga napadéjo.«

»Tropoma so zlezle nanj?«

»Oklale so ga. Tedaj zatuli in skoči ven. Teče mimo svojih sorodnikov vse do reke. Razumete. Zažene se v vodo in potopi mravlje... da!«

Guérilleau je umolknil, približal svoje svetle oči Holroydu čisto pred obraz in

ga s pestjo vnic nalahno udaril po kolenu.

»Pa umre tisto noč, prav kakor da ga je kača pičila.«

»Zastrupljen... od mravelj?«

»Kdo ve?« skomigne Guérilleau. »Mogoče so ga strahotno ogrizle... Ko sem stopil v službo, sem bil namenjen boriti se z ljudmi. Te stvari, te mravlje vam pridejo, pa odidejo. To ni za ljudi.«

Pozneje je pogosto govoril o mravljah s Holroydom in vselej, kadar so po naključju naleteli na kak človeški drobec v tej neizmernosti vode, soece in daljnih gozdov, je mogel Holroyd, že bolje podkovan v deželnem jeziku, razbrati besedo sauba, ki se je nalik vladajoči noti češče vračala v pomenku.

Opazil je, da so mravlje kolikor toliko zanimive in čim bolj se je bližal središču njihovega pustošenja, je rastle njegova radovednost. Guérilleau je malone hipoma opustil svoje stare pogovore in portugalski poročnik je prišel do besede v njunem kramljanju. Vedel je posebnosti o mravlji listarici, ki jih je rad pripovedoval in jih je Guérilleau prevajal za Holroyda. Govoril je o malih delavkah, ki jih kar mrgoli in ki se bore, ter o velikih, ki ukazujejo in vladajo, in kako vam te poslednje lazijo do vrata, kjer vas ogrizejo do krvi. Pojasnil je, na kak način pregrizujejo liste, da si delajo prsteno ležišče, in trdil, da se v Caracasu njih gnezda često razprostirajo na sto metrov daleč. Dva dni so se ti trije možje pričekali glede oči pri mravljah. Razprava se je drugo popoldne nevarno poostrila in Holroyd je rešil položaj s tem, da je šel na kopno iskat

mravljincev, hoteč se preveriti: nekateri so jih imeli, drugi pa ne.

Zatem se je spor zasukal na tole vprašanje: ali pikajo mravlje ali pa grizejo?

»Tiste, s katerimi imamo posla,« je rekel Guérilleau po poizvedovanju na kmetiji, »imajo oči. Na slepo ne tekajo... kakor večina. Ne! Potuhnejo se v kot in opazujejo, kaj počenjate.«

»In pikajo?« je vprašal Holroyd.

»Da. Pikajo. V njihovem pikju je strup.«

Pomislił je.

»Ne vidim, kaj zmorejo ljudje proti mravljam. Odrinile bodo drugam, kakor so prišle.«

»Ampak le-te se ne ganejo z mesta.«

»Se bodo že,« je prigovarjal Guérilleau.«

(Dalje)

Človeško telo je kakor pec

Kakor vsako telo, ki je toplejše od okolice, tako tudi človeško telo izžarja toploto. Novi, natančni radiometri so celo omogočili merjenje izžarjene telesne toplote. Slične meritve niso brez praktičnega pomena, ker lahko služijo kot podlaga n. pr. za porazdelitev sedežev v šolah. Dognali so, da otrok, ki sedi blizu vnanje stene, že pri desetih stopinjah toplotne razlike med vnanjim in notranjim zrakom izžareva proti steni dvakrat več toplote kakor v nasprotno smer. Izguba toplote se torej za 25 odstotkov poveča in jo mora telo nadomestiti z izdatnejšo proizvodnjo. Toplota se mora s telesa nenprestano odvajati. Če zastaja, se kmalu neugodno počutiš. Iz tega se vidi, da učenci v šoli nikoli ne smejo sedeti tako

tesno skupaj, da bi drug drugemu ovirali izžarjenje toplote. Merjenja so pokazala, da je izžarevanje za 35 odstotkov manjše, če so posamezne vrste in sedeži po 30 centimetrov oddaljeni drug od drugega, kakor če bi učenec sam sedel v sobi. Pri 90 cm medsebojne oddaljenosti se zmanjša izžarevanje samo za 10 odstotkov. Oddajanje toplote človeškega telesa je porazdeljeno takole: 78 odstotkov jo izžari obleka, 9 odstotkov čevlji, 8 odstotkov je uide z nepokrite kože glave in rok, ostalih 5 odstotkov je pa izžarevajo lasje. Pri tem je treba pripomniti, da v tem računu ni bila upoštevana toplota, ki se izgublja pri dihanju.

Dr. Stanko Jug

Barcelona

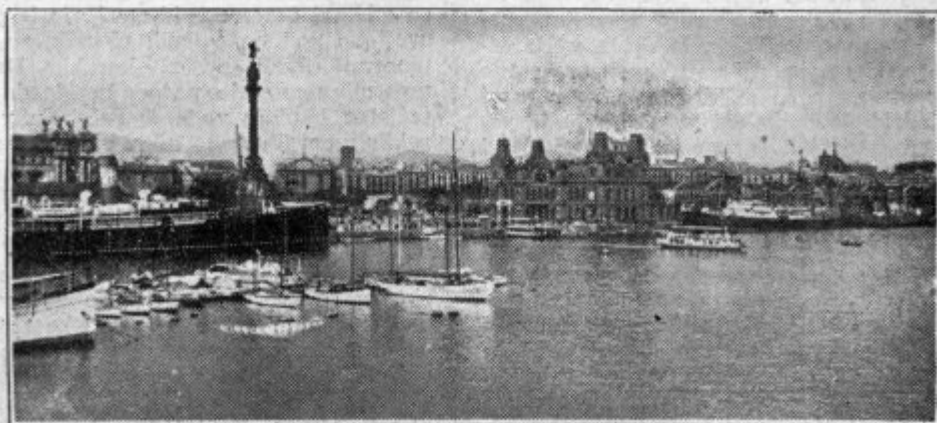
Dež je rosil, ko smo zapuščali zvečer Marseille, vendar smo bili vsi prav dobre volje, ko se je »Morava« vlila skozi nešteto ladij v pristanišču in mimo ogromnega podzemeljskega tunela, ki veže Lyonski zaliv z jezerom De Berry, namenjen za one čase, ko se bo Marseille razvil tako, da sedanje pristaniške naprave in sedanji prostor ne bodo več mogli obvladovati prometa.

Veselo razpoloženje je trajalo še dolgo v noč, saj smo se bližali Španiji, zemlji zgodovine in poezije, kjer je vsak izmed nas upal priti na svoj račun v tihih in tajnih željah, ki mu jih je rodila njegova individualnost. Jaz sem se veselil Španije v prvi vrsti zato, da bi na svoje oči videl, če je zaznamovati kak napredek po izpremeh državnega režima in kakšna je nevarnost socialne revolucije, o kateri so listi toliko pisali. Ob teh mislih sem čisto pozabil, da smo v zloglasnem Lyonskem zalivu, katerega vetrovi so že marsikateremu potniku napravili bridke ure.

Kasno ponoči sem se prebudil z občutkom, ko da me je nekdo udaril po glavi. Ladja je hreščala in škripala v vseh vezeh. V glavi se mi je pričelo vrteti in v želočcu me je zagrabilo neko čudno neugodje. Tedaj sem pozabil na vse čare in zabavo potovanja. Namah se mi je zbudilo poželenje po Ljubljani in želja za enim samim kvadratnim metrom trde zemlje, pa bi radi volje prepustil potovanje vsakemu, ki bi ho-

tel zamenjati z menoj. Proti jutru je pa vihar popustil, sonce je posijalo, tako da smo počasi prilezli z bolnimi glavami vsi na krov. Spet nas je prevzelo veselje do življenja, ko smo sedeli na palubi in motrili z daljnogledom slikovito špansko obalo, ob kateri je drsela naša ladja. Menjavali so se strmi vrhovi in skalnate pečine z zelenimi ravninami, posejanimi z belimi hišami ob še bolj belem prođu, na katerem so ležali na suho izvlečeni čolni. Proti poldnevu smo iz daljave že ugledali Mount-jouich, staro masivno trdnjavo, ki je svoj čas branila dohod v barcelonsko luko. Še danes ima po vrhu razvrščene topove, toda najbrže samo v dekorativne svrhe.

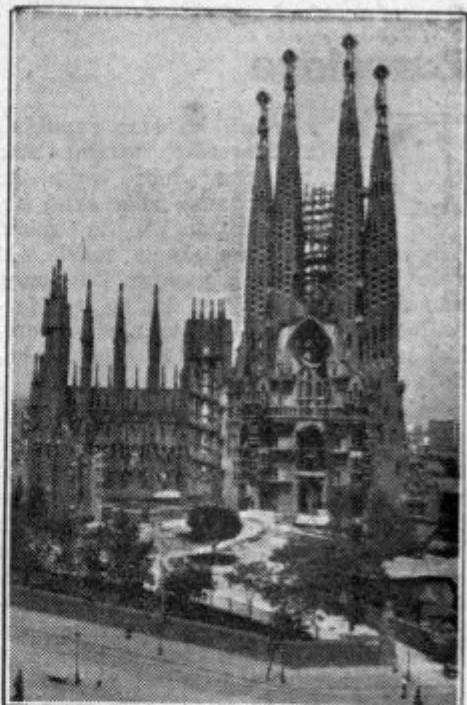
Zavili smo okoli dolgega nasipa, ki moli dobro miljo daleč v morje. Zdi se, da služi Barceloncem za priljubljeno šetališče. Po elegantnem manevriranju smo se brez vseh tresljajev ustavili tik pod Rambla, znamenitem bulvarju, kjer polje glavna žila barcelonskega življenja. Od Kolumbove sohe do Plaze de la Catalunya se vije nepregledna strnjena človeška reka. Množica valuje in izginja nekje daleč med platanami, ki na gosto obrobijo široko cesto. Mogočno kraljuje smeli mornar Kolumb nad pestro množico. Stoji na globusu, pogled je upri čez brezkončno morsko pian in njegova iztegnjena roka kaže rojakom na one daljne kraje, nad katerimi je svoj čas gospodoval kasteljski križ. Hrup veleprometa, živahnost pouličnega življenja, sijaj in blesk reklam, razkošje in eleganca trgovin, vse to bi lahko pre-

PRISTANIŠČE V BARCELONI

nesel v katerokoli evropsko prestolnico. Toda le na prvi pogled. Če pogledam natančneje, vidim okrog sebe pravo španijo. Čistilci čevljev kleče pred gosti na kavarniških terasah, prodajalci srečk se mešajo med stolci pred restavrant, figure kakor snete z Murillovih slik, molijo proti šetalcem svojo beraško roko. Lepe gospe hite preko ceste s tradicionalno »mantilo« preko glave, vojaki se brezposelno gnetejo ob prometnem stražniku, ki bi ga po njegovem škrlatistem jopiču, beli tropski čeladi in belih rokavicah imel prej za vratarja enega elegantnih hotelov, ki se vrste drug za drugim med krasnimi palačami na obeh straneh avenije. Med velemodernimi avtomobili, ki so jih semkaj postavile tvornice obeh delov sveta, pa kimaajo počasi tudi oslički in mezgi s tovorom na hrbtu ali pa vpreženi v visoke dvokolesne vozove, kakor za časa slavnega viteza iz La Manche. Taka je na prvi pogled Barcelona, čudna mešanica zapada in španstva.

Mesto je zastraženo kakor v obsednem stanju. Na vsakih par korakov stoje močne čete orožništva ali pa »guardie civil«, ki je zaradi svojega odločnega nastopa pri prebivalstvu zelo osovražena. Orožniki v svojih slikovitih lakastih klobukih s karabinko preko rame paradirajo med množico. Na vsakem večjem trgu oddelek konjenice. To so vnanji znaki, da v Barceloni danes ni preveč mirno. Tujcu je na prvi mah malo neprijetno kretati se med oboroženimi ljudmi v tej nemirni in razburiljivi katalonski množici, ki ji da lahko vsaka majhna stvar povod za razgrajanje. Zlasti še, ker so oblasti tukaj posebno občutljive za vsak poskus nemirov. Saj so komunisti na letošnjem občnem zboru v Sevilli prenesli svojo centralo iz Madrida v Barcelono, ki se jim zdi za njihove prevratne poskuse mnogo prikladnejša nego resni Madrid. V Barceloni je tudi nastala večina vojaških »pronunciamientov«, ki jih je španska zgodovina zadnjih 50 let tako polna. Tu je tudi središče anarhističnega sindikalizma, ki si je s svojimi »pištolarji« pridobil žalostno junaški sloves v zgodovini revolucionarnega socializma. Toda danes ne pade iz množice noben strel, niti revolucionaren klic. Barcelona je tega dne namreč že plačala svoj obolus na altar revolucije. Za jutraj je bila namreč proglašena splošna stavka. Kot uvod k temu so začeli že na vse rano po mestu razgrajati

BARCELONA: Cerkev sv. Družine

in temni elementi so skušali opleniti neko trgovino. Toda »guardia civil« ne pozna šale. Na Ramblu se je streljalo, bilo je tudi nekaj mrtvih. Dovolj za en dan, si mislijo tudi vročekrvni Barcelonci.

Podoba je pa, da revolucionarnih nemirov večina ljudi ne jemlje prav resno. Tako sem zašel na Plaza de la Constitucion v neko zabavišče, ki je bilo polno elegantnega meščanstva. Dve godbi sta neumorno igrali in na gladkem, s steklom prevlečenem plesišču, kamor so vdeleni žarometi, ki spuščajo barvno svetlobo pod noge lepih plesalk, so neumorno drsali prožni koraki. Dvoje umetnih mavrskih vodopadov je dajalo prijeten hlad in voda je žuborela v širokih umetnih vodopadih v marmornato korito. Barcelona je že vajena populčnih spopadov in tam, kjer so padle žrtve nemirov, se čez dobro uro že igrajo otroci.

Na vsak korak je videti mlačno moč rimske cerkve. Najbolj pride do izraza pod mračnimi oboki barcelonske stolnice. Krasna monumentalna zgradba iz daljnih vekov. Ni zgrajena v enotnem slogu, vsako novo stoletje je pristavilo nekaj svojega. Pred stranskim vhodom, imenovanim Porta de la Inquisicion, vi-

dim z debelimi rešetkami zamrežena okna inkvizicijske ječe. Nehote mi pridejo na misel groze polne oči nesrečnikov, ki so tukaj čakali svojih škrlatastih sodnikov. Vsa cerkev je zgodovina. Posebno zanimanje mi zbuja zlat prestol v sredini, kjer so svoj čas španski kralji udarjali plemiče za viteze zlatega runa. Cerkev je razdeljena na dva dela. Dostop do glavnega altarja so imeli samo plemenitaši, ljudstvo pa je imelo drug vhod in tudi altarja ni videlo. Cerkev je prazna, celo pred Čudežno Materjo božjo iz samostana Montserata ni vernikov. Samo pred neko stransko kapelico kleči nekoliko ljudi. Motno odseva v altarju Krist, izdelan iz slonove kosti. Malo je nagnjen na stran. To je Krist, ki je visel na glavnem jabolu admiralske ladje Don Juana Avstrijskega pri Lepantu, kjer sta se leta 1571. križ in polmesec zgrabila za gospostvo Sredozemskega morja. Turki so vedeli, da predstavlja svetinja talisman kristjanov. Uperili so na križ top in ogromna kamenita kroglja bi podrla božjo podobo, če bi se ji Kristus ne bil izognil. Na veliki četrtak ga snamejo z altarja in trume vernikov romajo, da mu poljubijo noge. Od mnogih poljubov je gornja noga že čisto razjedena, tako da so jo morali nadomestiti s srebrno. Običaj zahteva, da so ženske pred tem altarjem pokrite. One, ki ne nosijo klobuka, so rešile ta problem enostavno tako, da so glave pokrile z žepnim robcem.

Barcelona je na glasu najlepšega mesta v Evropi. Njena zgodovina sega v temno davnino. Za njenimi okopi so se šetali Iberci, Kartazani, Rimljani, Goti, Franki in Arabci in vsaka teh civilizacij je pustila svoje sledove. Na rimsko gospostvo spominjajo štirje ogromni jonski stebri, v palači de la Audiencia, kjer so jih iz strahu, da se ne bi prehitro podrli, dali pod steklo. Središče starega mesta pa tvori aragonska palača, starodavni kraljevski dvorec, v katerega dvorišču sta tudi Ferdinand in Izabela sprejela Kolumba, ko se je vrnil iz Amerike. Njeno masivno pročelje in debelo, od zoba časa že načeto zidovje, vzbuja spomin na one slavne čase, ko sonce ni zašlo nad posestvi španske krone. Danes postopajo v njenem dvorišču in polegajo po temnih marmornatih tleh sumljivi tipi, ki z nezaupanjem motre občudovalca teh prič španske veličine.

Na aragonsko palačo se je naslonilo staro mesto, ki po svojih ulicah in zgradbah zelo liči na druga mesta ob Sredozemskem morju. Ulice so ozke, da se avto težko prerije skozi nje. Nekaj jih pa koči od drugih po sredozemskih pristaniščih, namreč čistoča. Nikjer ni videti, kakor v Marseillu kupov olupkov, gnilega sadja in sočivja, umazanih otrok, ki se igrajo v potočkih melonovega soka in pa onih za vsa obrežna sredozemska mesta tipičnih žic, ki vežejo obe strani ulice in na katerih se suši perilo. Ulice so sicer ozke in temne, to-

Barcelona; KATALONSKI TRG

da čiste in najmanjšega ... prijetnega vonja ni občutiti med njimi.

Staro mesto zavzema komaj deseti del Barcelone. Od vseh strani ga oklepa moderni del mesta, iz čigar avenij in bulvarjev, parkov in šetališč, načina dela in zabave, diha velikopoteznost. S košatimi drevoredi obdane ulice se križajo od vseh strani. Bogastvo zelenja deluje prijetno na oko in ublažuje hrup velikomestnega vrvenja. Na gosto posajeni parki izdihavajo opojen vonj subtropskega rastlinstva in z vejami zastrte klopice vabijo zaljubljene parčke. Palme, ciprese, platane in pinje se bahato košatijo na soncu in napravijo na človeka, navajenega ostrega kontinentalnega podnebja, vtis paradiza.

Barcelona pa ni samo mesto opojnosti, temveč tudi mesto fantazije. Nikjer nisem videl toliko čudnih, skoraj grotesknh zgradb, kakor tukaj. Na Paseo de Gracia stoje vile bogatašev, ki s svojo vijugasto eksotičnostjo vzbujajo slike iz »Tisoč in ene noči« in cerkev de la Sagrada Familia bi delala čast lanski kolonialni razstavi v Parizu. Na njenih visokih slokih gotških stolpov so nasajene ogromne plesne maske indijanskih čarovnikov.

Kakor mesto vzbuja tudi bližnja okolica zadivljenje. Počasi stopam proti Tibidabu, visokem kakor Šmarna gora, raz katerega je videti eno največičastnejših panoram na svetu. Nanj pelje tudi žična železnica. Mislim, da ulica milijarderjev Fifth Avenue v New Yorku ne more imeti lepših. Vrste se kraj mene katalonski gradiči s svojimi okroglimi stolpci in barvanimi okraski, vilice v gotškem slogu z ozkimi visokimi okni, nad katerimi čepo fantastične kamenite živali, ki preganjajo zle duhove, mavrski dvorci s temnimi luskinastimi kuno-

lami, vodometi in mozaiki, vse zavito v bohотно izzivajoče zelenje. Izpod gostega drevja zrejo osamele kavarnice, iz katerih je čuti poskočne zvoke ognjevitih španskih pesmi, polnih poezije torera.

Kdor si pa išče posebne zabave, ta gre na Parallelo. Tam so se nastanili kabareji in komedijanti, dancingi, bari in številne koncertne kavarne z ogromnimi terasami. Od povsod odmeva smeh in veselje. Glasba igra na prostem, zagradi se par, prime se ga drugi in tretji in kmalu valovi pestra množica razpavljenih lic in žarečih oči po ritmu nekich čudnih godal, ki bi bile še najbolj podobne škotskim piščalkam. Med njimi postavajo ciganke in odkrivajo za bakren novčič človeku vso srečo ter ognjevito poskakujejo, dajajoč si takt s kastanjetami. Parallelo oživi šele v nočnih urah, ko je hlad legel na mesto. Šele v ranem jutru se množica razide; imam vtis, da Barcelonci žive ponoči in spijo podnevi.

Kar je v današnjih težkih časih posebno važno, Barcelona je izredno poceni mesto. Eden »duro« srebrnik, vreden komaj okoli 25 Din, se smatra že za izdatno potrošnjo za en večer pri domačinih. Kljub temu nisem nikjer opazil turistov, niti angleščine niti nemščine nisem čul po kavarnah in v velikem avtomobilu agencije Cook, s katerim si turisti dnevno ogledujejo mesto, smo bili samo trije. Malo je kriva kriza, malo pa tudi gotovo slabo poznavanje Španije. Tujec se tukaj kreta brez strahu, da bi ga kdo opeharil, ker »el honor« je Špancu najvišji zakon. Tako smo se vsi težko ločili od teh božanskih in gostoljubnih tal, a ko smo že morali oditi, smo se tolažili, da se bomo mogoče le še enkrat vrnili.

Barcelona: GLAVNI TRG

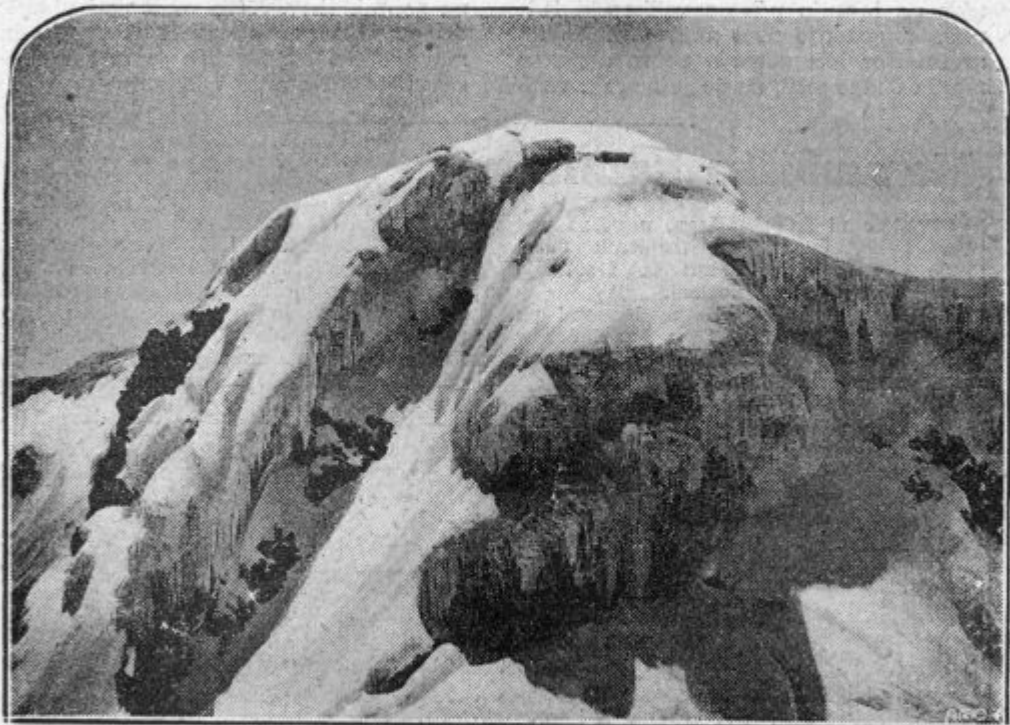
V osrčju ekvatorialne Afrike

Letos, februarja sta se angleška alpinista Tilman in Skipton z velikim trudom povzpela na 5200 metrov visoki Margaretin vrh, na najvišjo goro masiva Ruvenzori v ekvatorialni Afriki. To gorovje je prvi odkril slavni Stanley 1889, ko je vodil svojo usodno ekspedicijsko na pomoč Emin paši.

V začetku tega stoletja pa je začel Ruvenzori sistematično proučevati vojvoda Abruški, ki se mu je slednjič po-

raj nesporno dognano, da je to, v megle zavito in z večnim snegom pokrito pogorje istovetno z »Luninimi gorami«, o katerih je poročal že grški zgodovinar Herodot, ki je trdil, da tu nekje izvira reka Nil in da prebivajo v bližini gora ljudje nizkih postav: hudobni pritlikavci.

Zgodovinarji temu poročilu dolgo niso verjeli, češ da je Herodot nasedel le bajkam kakega naivnega kronista. Šele zadnjih petdeset let so počasi sprevideli,

Margaretin vrh (5200 m)

srečilo povzpeti se tudi na najvišji vrh, kateremu je dal ime svoje matere, italijanske kraljice Margarete. O tem težavnem podvigu je spisal ta italijanski raziskovalec, ki se je že prej odlikoval na neki ekspedicijski v polarne kraje, klasično znanstveno delo, ki se posebno odlikuje po krasnih fotografskih posnetkih Ruvenzorija. Ekspedicijske se je namreč poleg znanstvenikov udeležil tudi umetnostni fotograf Sella, ki je napravil o gorovju mojstrske fotografije.

Zelo zanimiv je Ruvenzori tudi v zgodovinskem pogledu. Zdaj je namreč sko-

da je vse resnica, kar je pravil Herodot, ki je po vsej priliki dobil podatke od potnikov, ki so že za njega dni prodrli globoko v osrčje Afrike. Raziskovalci, ki so zadnja desetletja raziskovali te odljudne kraje, so skoraj v vsem potrdili pisanje grškega zgodovinarja. Čeprav ne izvira Nil neposredno pod Luninimi gorami, pa vendar priteka izpod vzhodnega pobočja Ruvenzorija, v Viktorijino jezero izlivajoča se reka Kagera, ki se lahko smatra za »Caput Nilii« grškega zgodovinarja. Da se vrhovi Luninih gora — kakor piše Herodot —

»skrivajo v oblakih«, je gola resnica, prav tako kakor tudi res žive v okolišnih gozdnih zavratni pigmejci, ki so že marsikateremu raziskovalcu prekržali načrte.

Kakor poroča v Nairobi izhajajoči list »East Africa«, je bila ekspedicija Tilmana in Skiptona tretja, ki se je doslej povzpela na najvišji vrh Ruvenzorija. Prvi ga je dosegel 1906 vojvoda Abruzzi, potem pa pred kakimi petnajstimi leti Anglež sir Humphrey, vendar se pa za slednjega ne da točno ugotoviti, ali je bil res na vrhu ali ne.

Vzpon na Ruvenzori je zelo težak, ker so vsa pobočja nenavadno strma. Razen tega pa branijo pristop velikanski ledniki, ki spadajo med najnevarnejše na svetu. Ker leži gorovje ob ravniku, se morda čudno sliši, da se je morala veči-

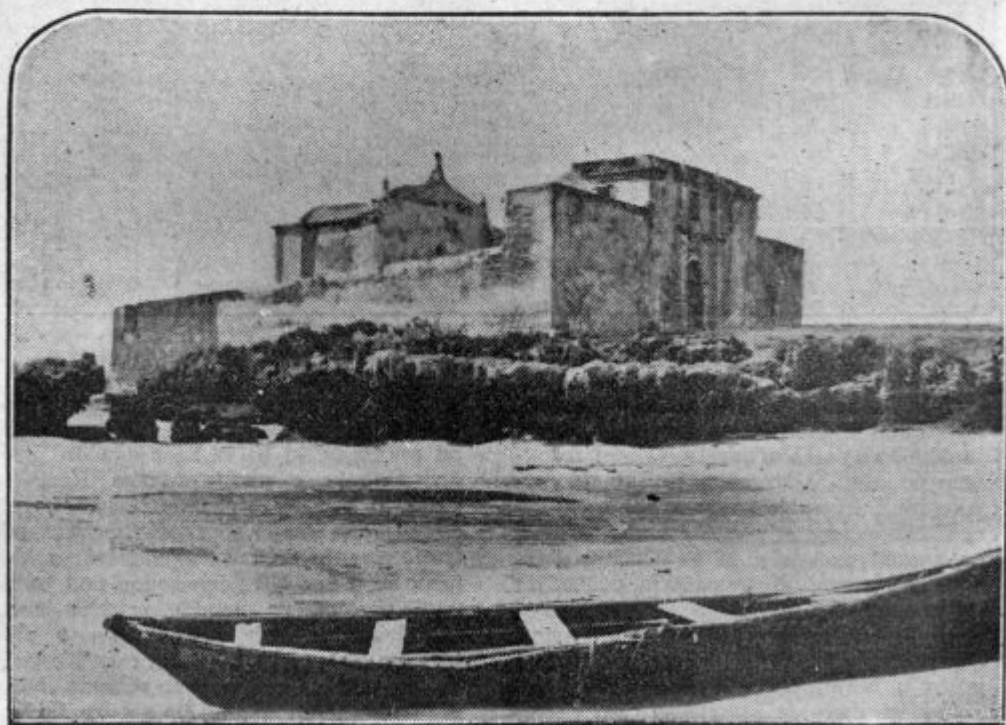
na ekspedicij na pol pota vrniti zaradi mraza. Ali v meteorološkem pogledu je ta reč popolnoma razumljiva: Ruvenzori leži sredi neizmernega gozdnega pasu, ki izpariva velikanske množine vlage. Zaradi tega so padavine na gorovju izredno obilne in pogoste. Skoraj ne mine dan brez dežja ali snega, če pa tega ni pa leže na masivu vsaj megla ali oblaki. Zaradi te večne mrzle in »lepke« mokrote (kakor jo je označil eden izmed članov ekspedicije) je zadrževanje na pobočjih v šotorih in brez kuriva sila neprijetno in naporno. Črnih nosačev, ki bi bili voljni udeležiti se odprave, skoraj ni moči dobiti, če pa si jih enkrat srečno nabral, ti pa često sredi poti uidejo. To se je že nekaterikrat primerilo in marsikatera odprava se je morala baš zaradi tega tik pred vrhom vrniti.

Mozambiška kaznilnica

Nič ni žalostnejšega, nego so pod žgočim soncem tropičnih dežel kaznilnice, v katerih životarijo deportirani zločinci.

Najgloblji vtis med vsemi pa mi je napravila mozambiška kaznilnica v Portugalski Vzhodni Afriki po vsem tistem, kar sem bil videl v nji.

Portugalski deportiranci so internirani v stari trdnjavi iz l. 1508. na skrajnem jugu malega otoka, na katerem se dviga staro afriško mesto. Zgrajena je trdno na koralnih čerih in jo obdaja zelena, tako prozorna voda, da vidiš na njenem dnu vse ribe, morske zvezde in korale, ki jih domačini prodajajo za majhen denar.

Težka, z železom obita vrata so se odprla pred nami in smo stopili na veliko, jarko svetlo vroče dvorišče. Častnik, ki nas je spremljal, je govoril nekaj časa z oboroženimi pazniki. Morali smo počakati v sobi, kjer je viselo vse polno fotografij kaznjencev, posnetih od vseh strani. Na stenah so visele tudi podobe prstnih odtisov, orožje, kroji in skrinje s prisilnimi jopiči so izpopolnjevale opremo.

Vročina je bila neznošna, sonce se je oslepljivo bleščalo vseokoli velikih belih in rumenih zgradb. Velike muhe in komarji so nas pikali. Na dvorišču se je vežbala kakšna stotina črnih vojakov pod očmi kaznjencev. Podčastnik z veliko torbo ključev in samokresom nas je vodil preko kaznilnice, v kateri je bilo ta čas štirideset mož in pet žensk iz Portugalske. Tudi kakšna stotina domačinov in Hindujev se je pokorila za svoje zločine. Vsi so nosili modro srajco in kapo na obrti lobanji. Obrazi so jim bili žolti od sonca in mrzlice, kajti Mozambik ima hudo podnebeje.

Domačini so nosili verige, ker bi lahko ubežali, saj so poznali deželo in so se zanašali na pomoč svojih rojakov. Belo-kožci bi vzbujali več pozornosti. Toda za mozambiške deportirance ni nobene možnosti, da bi pobegnili.

Ustavili smo se pred odprtimi vrati neke celice in naš spremljevalec je dejal: »Naša najmlajša sestanovalka!« Mlado dekle je čepelo na svoji slamnici. Na njenem obrazu se je izražala lokavost in upornost. Ironično je vprašala paznika,

ali sem jaz nov kaznjeneec. Vrgel sem pogled v vročo celico: Omet je bil razpokan, vso opremo je predstavljala slamnica, stolica, vrč za vodo in nekoliko vej, iz katerih je piela košare.

Kakšni divji obrazi, bežeča čela, lokave oči in kakšne lobanje! Kakšna brezbriznost in obenem sovraštvo v očeh! Med vsemi obrazi se bom spominjal še enega neke druge ženske: »št. 47. je dospela sem pred petimi leti,« mi je dejal paznik, »nima še dvajset let. Doma je iz Lizbone in obsojena na 15 let, ker je umorila svojega fanta, dijaka, sina visokega uradnika...« Pazniki niso sentimentalni, a ta nadaljuje: »Sodniki bi jo obsodili za vse življenje, a so bili v dvomih. Izpovedala je svoj zločin s toliko cinizma, da ni bilo mogoče razločiti, ali je izpovedala v blaznosti ali pa zato, ker se je hotela umakniti življenju. Včasih se stisne v kot svoje celice, joče in zavrača hrano. A drugič žal paznike tako surovo, da bi jo najrajši zaprl v temnico. Človeku se zdi, da je zmožna najgrozovitejših zločinov. Njeno mesto bi bilo morda vse prej v kakšni blaznici.«

Majhna, bela kapela se dviga poleg trdnjave. Od tu pregledaš ves otok Mozambik in daleč na obzorju se razprostira rjava in žolta afriška celina. Oddahnil sem se, ko sem dosegel znova malo in živahno mesto. V hladu svojega stanovanja sem mislil na vse tiste kaznjence, ki čepijo v senci svojih žarečih celic ali pa v senci na dvorišču, ki ga obliva brutalno sonce.

— J. E. CH.

Otrpli pogled

V nenadnem strahu se oko razširi, postane svetlejšje in otrplo. To se zgodi na precej zamotan način. Pred vsem se razprejo veke in pri tem je videti več očesne beline. Oko pa tudi malo izstopi in je videti večje. Nadalje se razširijo zenice, kar napravi pogled strm in ojači vtis povečanega očesa. Končno se oko neha gibati in zre nepremično v isto točko. Solze pritečejo iz oči, kar jih napravi bolj bleščeče. Tudi koža okoli oči se napne — in vse to je kakor pri očesu igra samih mišic. Oko ni torej zrcalo duše, temveč mišičevje, ki postane igra živčnega razburjenja.

Svojevrstno zdravljenje akutnega črevesnega katarja

je preizkusil v Hamburgu zdravnik dr. Reye. Bolniki niso smeli 12—24 ur nič jesti niti piti, ampak so jim dajali z žlico le jabolka, bodisi kislá ali sladka, olupljena, brez koščiča, fino zdrobljena. Zdravnik trdi, da lahko je bolnik takih jabolok, kolikor hoče in more, do 20 na dan, v obrokih po 100 do 200 g. Tako je on zdravil 50 bol-

nikov z akutnim črevesnim katarjem, blju vanjem, drisko, tudi mrzličasto; bolniki so bili deloma odrasli, deloma učenci, deloma majhni otroci, pri vseh pa je bilo zdravljenje uspešno. — Rč.

R. Grillon; POKRAJINA

CLOVEK IN DOM

Spremenljivi okusi

Instinkt je že sam po sebi precej nezanesljiv vodnik, v vprašanih okusa pa človeka še posebno rad zapelje. Okus se neprestano spreminja in često se zgodi, da navdušeno zagovarjamo stvar, ki smo jo še nedavno odločno odklanjali. Kako je to res, nam neprestano dokazuje zlasti ženska moda. Okusa iz prepričanosti namreč vobče ne

ne barve v stanovanju se da psihološko razlagati. Temne barve so navadno tudi polne barve in lahko napravljajo (toda ne zmerom) vtisk nekega dostojanstva in bogastva, svetle barve pa ne morejo pričarati nimba patricijskega doma in utrjenega blagostanja. Svetle barve so pač samo svetle, preproste, enoumne, a tem bolj umetniške, okusne in kar je največ vredno: na človeka vplivajo razvedrilno in poživljujejo.

Kot v dekliški sobi

more biti. Kako naglo in temeljito so se spremenili nazori o fino urejenem stanovanju. Današnja prostorska slika je popolnoma drugačna kakor pred dvajsetimi leti. Marsikdo skeptično gleda, kako radikalno se obsojajo in rušijo njegovi nekdanji ideali.

Moderni človek neugnano hrepeni po zraku in soncu. Naši očetje te potrebe še niso imeli Niti najmanj jih ni motilo, če so težke, globoko viseče gardine zastirale svetlobo. Gardine, ki se jih zdaj poslužujemo le proti slepenju sonca pa zvečer, da se suba zatemni, so imele poprej pred vsem namen braniti pred neljubimi zijali. Držanje distance je bilo močnejše od želje po soncu. Tudi navdušenje naših prednikov za tem-

Poprej je bilo moderno samo težko, impozantno pohištvo, zdaj pa triumfira neka graciozna lahkoba. V tem se jasno vidi, kako bolj gibčni, labilni in nestalni smo postali ljudje. Odkar nas tehnika venomer obsipava z novotarijami, ne kaže delati stanovanjske opreme »za vse življenje«. Logična posledica tega pa je, da se pohištvo prej obrabi in večkrat premenja.

Popolnoma so se spremenila tudi pravila o sestavi oprave. Včasih so se ljudje trdovratno držali glede števila in razmeščanja pohištva nekih šablonskih sistemov, zdaj pa smo prav za prav z vsem zadovoljni. Po možnosti se izogibljemo simetrije in vsega, kar bi dišalo po garnituri, tem več svobode pa puščamo individualni fantaziji. Bolj

in bolj se uveljavlja načelo preglednosti in prostornosti. Golih ploskev se nič več ne bojimo, marveč celo predmete utesnjujemo, da nam ostane več praznega.

Velika miza kot središče družabnosti se umika, ker je ne potrebujemo več. Družabno življenje je zdaj bolj svobodno, Zbi-

rališče je zdaj kak količek sobe, kjer se ne počutimo officialno. In pri tem se prijetneje sedi na nizkih stolihi, ki so lahko različnih oblik in ki dopuščajo dokaj bolj svobodno držo telesa nego okorni troni z visokimj naslanjaji.

ZNAMKE PRIPovedUJEJO

Spor med Bolivijo in Paraguayem

Ponovnega spora med Bolivijo in Paraguayem zaradi ozemlja Gran Chaco sta v temelju krivi dve znamki.

Leta 1895 je namreč nestranskarako razsodišče razdelilo Gran Chaco, ki je bil dotlej brez lastnika, enakomerno med obe državi. Dolgo je bil zaradi tega mir med

obračuna zaradi tega, da ni v poslednjem trenutku nevtralnega razsodišča iznova poravnalo spora med obema državama in odredilo, da se morata obe znamki umakniti iz prometa. Bolivija pa je leto kasneje vžalč temu izdala novo znamko s potvorenjo mejo, kar je iznova podnetilo sovražno razpoloženje na obeh straneh. To pot se spor ni dal več mirno poravnati in si bo-

sosedoma, potem pa je paraguayska vlada 1927 nenadoma izdala znamko z zemljevidom države, ki je pa v lastnih mejah vseboval tudi ves Gran Chaco. Seveda je takoj nato tudi Bolivija izdala znamko, na kateri je zase anektirala ves sporni teritorij. Skoraj št. bilo prišlo do krvavega

sta skušali obe državi z orožjem priboriti pravico do spornega ozemlja.

Na znamki Bolivije (glej sliko) je označen Gran Chaco kot Chaco Boliviano, prav tako pa ga ima uklenjenega v lastnih mejah paraguayska znamka (na sliki dvojno črtkani zgornji del).

ANEKDOTA

Po nekem koncertu, ki ga je dirigiral slavni komponist Reger, mu je prišla čestitat neka princesa. Obžalovala je samo, da ga je gledala med izvajanjem le v hrbet in ni mogla študirati izraza v njegovem obrazu.

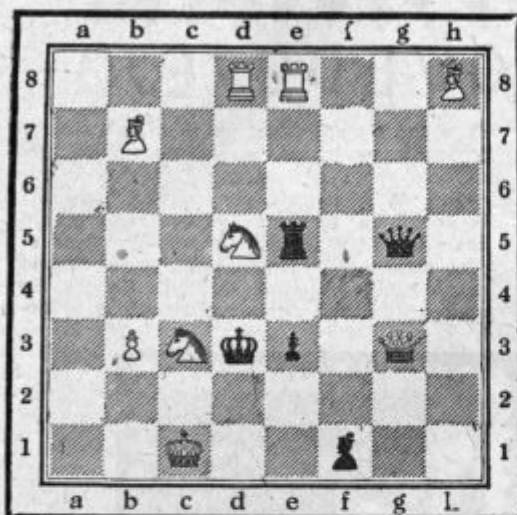
»Nič za to, visokost,« se je odrezal Reger. »Ce pogledate moje ime, boste namreč opazili, da sem od zadaj prav takšen kakor od spredaj.«

S A H I U

Problem 11

G. P. Golubjev.
Prva nagrada >64c.

Mat v 2 potezah.

V Cigorinovem slogu

Igrano na turnirju v Emsu 1932.
Falkbeerjev protigambit.

Beli: Benzinger Črni: Hennig
(Monakovo) (Kiel)

1. e2-e4	e7-e5
2. f2-f4	d7-d5
3. e4xd5	e5-e4
4. d2-d4	---

V tako ostre konstelacije se Monakovčan s kielskim admiralom, polnim idej, ne bi smel spuščati. Prednost je zaslužila 4. d2-d3.

4. ---	Sg8-f6
5. c2-c4	Lf8-e7
6. Sg1-e2	0-0
7. Se2-g3	Tf8-c8
8. Lf1-e2	c7-c6!
9. d5xc6	Sb8xc6
10. d4-d5	Sc6-b4
11. 0-0	Le7-c5+
12. Kg1-h1	Sb4-d3
13. De2xd3	e4xd3
14. f4-f5	b7-b5!

S tem je centrum razbit.

15. Dd1xd3	Sf6-g4
Grozi Sh 2:	
16. Sg3-e4	b5xc4
17. Dd3xc4	Le8-a6!

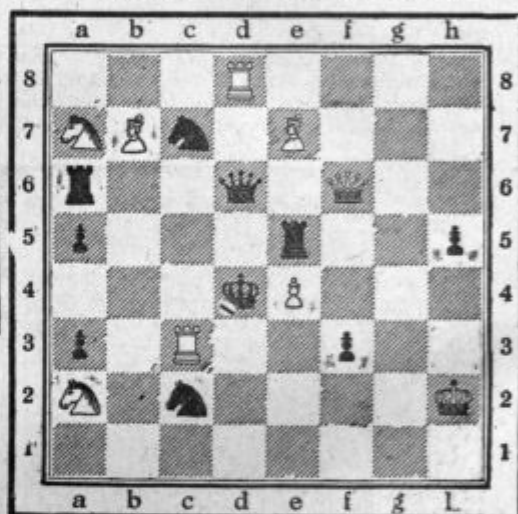
18. De4xa6	Te8xe4
19. Le1-f4	Te4xf4
20. Tf1xf4	Dd8-h4
21. h2-h3	Dh4-g3!
22. Tf4xg4	Dg3-e1+

Mat je neodvrnljiv. Na 23. Kh2 sledi Lg1 + 24. Kh1, Lf2+ 25. Kh2, Dg 1.

Problem 12

K. Howard.

Prva nagrada >Brit. Chess Mag.c.

Mat v 2 potezah.

Rešitev problema 9

1. Ld1-g4! S fino grožnjo, zasesti kritično točko f5 z Lg4-f5!!, s čimer ni mogoče parirati dvojne grožnje Td5x in Sfd3x. Na 1... Lh7-b1 sledi 2. Ld2, Sc2; 3. Sfd3x. Na Lh7-c2 po ? Ld2 ni več mogoče kriti na b4 grožeti mat. Druga kritična točka na c2! Ako 1... Tg5-e5!, potem 2. Se6+1, Te5xe6 3. Td5x. Ako 1... Te1-e5, potem 2. Td8-d5+, TxT 3. Se6x. Tretja kritična točka na e6! Ako 1... Te3, potem enostavno 2. LxTe3+ in 3. Se6x. Ponovitev glavne teme nastane po 1... Sg1-h3. Nato sledi 2. Lg4-f3!! Grožnja Tb5x. Ako potem 2... Le4, sledi Se 6x in ako 2... Te 1-e4, pitem Sfd3x. Krasno delo zaslužnega problemskega znanstvenika.

Rešitev problema 10

1. Ld2-c3! Kf6 2. Dg6+ poleg 3. Df5x. Ako 1... Sd3-e5, potem 2. Le3xd4 in ako 1... Sd3xb4, potem 2. Df5+, SxD 3. Lg8x.

šega je drugačno kot pri mladini, ki še ni dovolj bogata, da ne bi bila egoistična in še ni dovolj osamela, da bi mogla vzdržati pravo skupnost.

Goethe je trdil, da pravo spoznanje samega sebe ne izvira iz teoretičnega razmišljanja, marveč vselej le iz praktičnega doživetja. V tem smislu je pot od mladosti v poznejša leta pot zoritve v vsakem oziru. Vrsta iluzij ostane neizpolnjena, toda zdi se vendar, da dihamo bolj prosto, da postajamo bolj svobodni in ne rešujemo več problema v razmerju do sebe. To je sicer obenem pot iz življenja v smrt, toda hkrati tudi pot k duhovni odrešitvi iz teme in negotovosti. To je velika prednost človeka v starejših letih, da se giblje iz egoizma proti notranjemu razmahu in širokopoteznosti ter oni vrlini, ki se na vprašanje o pomenu za bližnjega odreka sama sebi.

Kdor hoče tako doseči starost, mora poznati ono umetnost, ki obvaruje človeka pred hladnostjo in resignacijo. Le oni se bo skazal smiselno, ki mu življenje ni samo brezkraina pot od rojstva do smrti, temveč oni, ki se lahko spreminja in obnavlja za vedno novo življenje.

Naloga mezgovnih žlez

Številne razkrojnine, ki nastajajo po izmenjavi snovi v človeškem telesu, bi se v telesu nabirale in ga zastrupljale, če ne bi neka tekočina preplavljala organov. Ta važna tekočina se imenuje limfa ali sokrvca, njene sestavne dele, limfocite, pa proizvajajo tako zване limfatske, mezgovne žleze. Če ima kdo n. pr. vnetje v vratu, votel zob ali rano, otečejo krajevne mezgovne žleze, bakterije, ki se širijo z inficiranega mesta, prehajajo v sokrvene poti in dražijo na ta način tudi limfatsko žilje. Te se vnemejo, kar spoznamo že na zunaj po rdečih progah na koži. Sedaj pa pričnejo delovati mezgovne žleze in preprečujejo, kolikor morejo, da se okuženje ne razširi po vsem telesu. Te žleze lovijo in uničujejo bakterije. Njih naloga pa so še drugačne. Tako lovijo vdihane ogljene delce, da ne pridejo v notranjost pljuč. Po drugi strani odpravljajo, kakor smo že rekli, strupene snovi, ki nastajajo pri izmenjavi snovi, in varujejo telo pred zastrupljenjem. Oteklost mezgovnih žlez pomeni tedaj vedno, da preti telesu zastrupljenje in če žleze v tem boju podležejo, je tudi našega življenja kmalu konec.

ORJAKI TEHNIKE. 285 m dolgi parnik »Manhattan«, doslej največja v Ameriki zgrajena ladja, na svoji deviški vožnji pod nebotačniki.

HUMOR

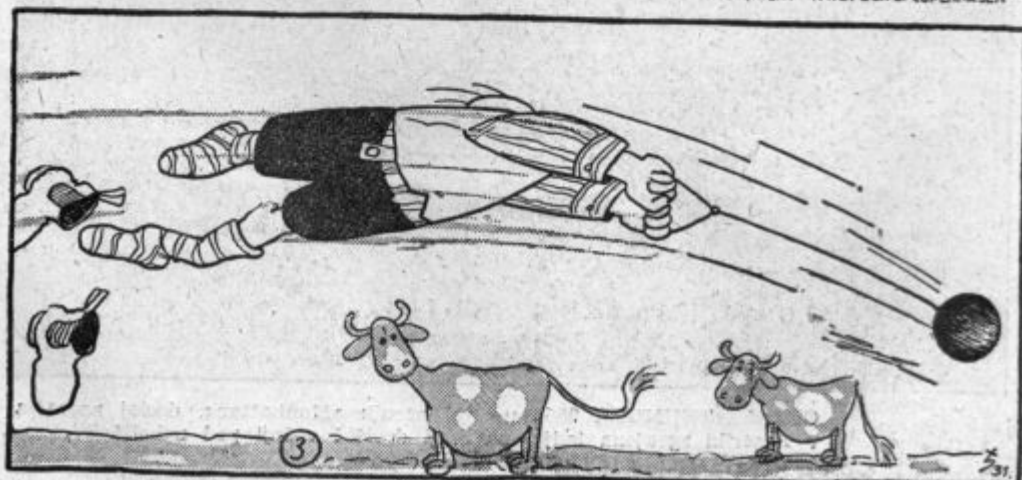
»Stric iz Amerike mi je pisal!«
 »Kaj pa piše?«
 »Naj mu pošljem nekaj denarja!«
 (»Musketek«)

»Gospod ravnatelj, bodite tako dobri in
 primite ta konec mere, z drugim koncem
 bom letel okoli — in se takoj vrnem!«
 (»Vart Hen«)

COPYRIGHT R. B. BOX & COPENHAGEN

Adamsonova pozabljivost

od vas, ako bom kdaj zvedela, da ste mi zvesto izkazali zadnjo uslugo v moji službi — —

— Gospa, lepo vas prosim, ne govorite tako!

— In vi jo boste, kaj ne, Matilda?

Zaskrbljena in polna groze je strmela služkinja s široko odprtimi očmi v gospo.

— Zakaž me gledate tako čudno?

Služkinji so silile solze v oči.

Gospa je bilo neprijetno. Napravila je tri, štiri korake in ko se je spet ozrla na Matildo, je videla, da ji že polze solze po licih.

— Matilda, kaj vam je?

Služkinja si je pokrila obraz s predpasnikom.

— Saj vam ne bo nič hudega, je rekla gospa in stopila bliže. Večno pa itak ne morete biti pri meni.

Služkinja si je tiščala predpasnik na oči in ihtela.

Gospa se je upiralo poslušati ta jok. Položila je roko na njeno ramo in dejala z odločnim glasom:

— Matilda, nehaite zdaj!

Matildin pogled se je splazil izza predpasnika in se počasi pomikal mimo gospe proti stropu. Izraz preprostega človeka, ki ne zna pritažiti trenutne čeprav resnične bolesi.

— Torež, Matilda, je dejala gospa z glasom, ki ni spominjal na svežost, ki se je običajno razodevala v njeni govorici, rekla sem, da vam hočem zaupati in mislim, da se ne bom — —

— Ah, gospa, nikar — — je vzdignila služkinja roki kakor k molitvi.

— Saj ne bo nič hudega. Hočete? Obljubite?

— To že, ampak meni je kar čudno pri srcu.

— Obljubite?

— Pri vseh svetnikih — —

— Kaj se pravi: pri vseh svetnikih?

— Pri vseh svetnikih vam obljubljam, da bom molčala.

— To je premalo. Nič! Pri Bogu prisezite, da mi boste izpolnili željo, kakor da je bila moja zadnja.

— Pri Bogu? se je zdrznila služkinja.

— Torež vam ne morem zaupati. Dobro, Matilda. Lahko greste.

— Ne, gospa! Vse bom storila za vas, samo greha ne.

Gospa se je okrenila, stopila po sobi ter obstala pred ogledalom. Presenetilo jo je, ko je videla v zrcalu svoj obraz. Menila je, da se ni spremenila v razgovoru s služkinjo nobena poteza na njenih licih, zdaj pa je zagledala na njih znamenja prave potrnosti.

— Lahko greste, sem rekla, je dejala ter segla v predalček po lepoticnici.

— Saj bom storila vse, samo kaj bo z menoj!

— Tudi na to sem mislila. Toda zdaj moram iti.

— Kaj naj storim? Kaj želite? je silila Matilda z jokavim glasom.

— Dajte mi roko, da boste storili tako, kakor vam bom naročila.

— Pri Bogu in pri moji duši, se je oklenila služkinja z obema rokama gospejine desnice.

— Tu imate knjižico. Za silo boste imeli dovolj.

— O, gospa, kako ste dobri!

— Pustite to! Poslušajte! Prisegli ste in ne želim, da bi prelomili prisego. Kar vas prosim, je samo to: ne črhajte nikoli, nikjer in nobenemu, da ste me videli kdaj v družbi kiparja Grudna. Ali je to tako težko?

— Saj ga niti ne poznam!

— To je tisti gospod, ki ste ga videli, ko me je spremljal domov.

— Ampak gospa. To se razume. Pri živem telesu ne bo tega zvedel nihče od mene! je stiskala služkinja zeleno knjižico v roki.

— Hvala, Matilda. Zdaj vzemite te moje stvari, spravite jih v košaro in jo ponesite na kolodvor. Tam počakajte! Gospodu profesorju recite, da sem se odpeljala. K sestri. Za nekaj tednov. Za en mesec. Recite, kar hočete!

— Ah, saj sem vedela, da bomo še skupaj!

— Hvala, Matilda. Pohitite!

Ko je služkinja odšla, se je začutila gospa neskončno osamelo in zapuščeno, toda koraki na ulici pod oknom so ji pregnali hipno otožnost. Urno je oblekla plašč, zaklenila stanovanje in hitela v objem — smrti.

Ker nočem biti »hujši grešnik od dobrotnikov«, izjavljam, da »Bedakova osveta« ni bila pisana »za dober namen«. Zato s tem poglavjem preneha izhajati. — »Čisto osebno, v hiši, je stvar zame in pač za vsakogar med nami brž odpravljena: prijatelj, če si v sili, ná, še suknjo si vzemi! Ali to je, da stvar ni osebna...« je zapisal Ivan Cankar že pred petnajstimi leti v »Ljubljanskem Zvonu« (XXXVII, str. 111—112).

Iv. Podržaj.